

הישיבה המאתיים-ושתיים של הכנסת השמינית

יום שני, י"ג אב תשל"ה (21 יולי 1975)
ירושלים, הכנסת שעה 16.01

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם), תשל"ה — 1975 — שחור מוועדת הפנים ואיכות הסביבה. לדיון מוקדם:

1. חוק פיצויי פיטורין (תיקון) תשל"ה — 1975 — מטעם חברי הכנסת דב זכין; 2. חוק שירות התעסוקה (תיקון), תשל"ה — 1975, — מטעם חברי הכנסת יהודה דרניצקי (יודין); 3. חוק שירות המדינה (גימלאות) (נוסח משולב) (תיקון), תשל"ה — 1975 — מטעם חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוליגו.

כן הונחו מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בעניין: 1. מצב הרשויות המקומיות הערביות; 2. השלטון המוניציפאלי בכפרים הערביים; 3. תכנית הממשלה להקים עיר ל-80,000 נפש בחולות ראשון-לציון.

היו"ר י. ישעיהו:

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מוזכר הכנסת נ. לורך:

ברשות-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת שושנה ארבל-אלמוליגו ומשה ורטמן: חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון מס' 10), תשל"ה — 1975; לקריאה ראשונה מטעם חברי הכנסת משה ורטמן: חוק הגנת השכר (תיקון מס' 11), תשל"ה — 1975. לקריאה שנייה ולקריאה שלישית: חוק הרשויות

ב. חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 8), תשל"ה — 1975 * (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

ניתן לסכם שינויים ותוספות אלה כדלקמן: (א) בתי-הדין הצבאיים לתעבורה ישלבו במערכת בתי-הדין הצבאיים בכל מחוז שיפוטי; (ב) זורו תהליך השיפוט המשמעתי בעבירות תעבורה קלות והובטח כי עבירות תנועה חמורות יותר יובאו לשיפוט רק לפני שופט תעבורה שהוא משפטי, וגם כאן פושטו וזורו תהליכי השיפוט; (ג) הוחמרו העונשים על עבירות תנועה והורחבה סמכות הענישה של דן יחיד במשפטי תעבורה; (ד) נקבעו סדרי הדין בעירעור על פסק-דין של בית-דין צבאי לעבירות תנועה, הן לפני דן יחיד והן לפני הרכב של שלושה.

ועדת החוץ והבטחון דנה ארוכות בחוק ותוך כדי הדיון הוכנסו שינויים לא מעטים הן ביוזמת חברי הוועדה והן כתיקונים המוצעים מטעם הממשלה. להלן השינויים שהוכנסו בהצעת החוק שלפנינו ביחס להצעת החוק החולה שהוגשה לחברי הכנסת.

סעיף 4: הוכנסו למסגרת חוק זה גם עבירות לפי חוק חגרות בטיחות ברכב, תשל"ג — 1973, שנכנס לתקפו ב-1 ביולי 1975.

סעיף 8: סעיף קטן 209א — סעיף זה מגדיר מהן עבירות תעבורה שדן בהן בית-דין צבאי לתעבורה,

היו"ר י. ישעיהו:

חברי הכנסת, הסעיף הראשון העומד לדיון היום הוא חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 8), תשל"ה — 1975 — קריאה שנייה וקריאה שלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת החוץ והבטחון חברי הכנסת נבון.

יחחק נבון (יו"ר ועדת החוץ והבטחון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תקנות-שעת-חירום שהותקנו בשנת 1949, והוארכו מזמן לזמן, שימשו עד היום כאמצעי המשפטי לקביעת הוראות תעבורה ולמלחמה בתאונות הדרכים בצבא הגנה לישראל. משרד הבטחון נוכח לדעת כי יש לקבוע בחוק של הכנסת את המסגרת לטיפול בעבירות התעבורה בצבא ואת סדרי הדיון בהן. המציאות הוכיחה כי המלחמה בתאונות הדרכים היא, לצערנו, מתמדת ורצופה ובשל כך מוחלפות תקנות-שעת-חירום (עבירות תנועה — דין חיילים), תש"ט — 1949, בחוק שיהיה חלק בלתי-גפיר מחוק השיפוט הצבאי.

בהציגו את הצעת החוק בכנסת ב-13 בינואר 1975 עמד שר הבטחון בפרוטרוט ובהרחבה על תכליתו של החוק ועל השינויים והתוספות פרי נסיון של עשרים וחמש שנה, שהוכנסו בו בהשוואה לתקנות-שעת-החירום, 1949.

חוברת ל"ו, ישיבה ר"ב

— חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 8) (נבון, ישעיהו); החלטות בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור, בצווי מס קנייה ובצו שעת חירום (ישעיהו, אמוראי) —

סעיף 435 א (ד) הופרד מסעיף 435 א (ג) והועמד כסעיף בפני עצמו תוך שינויי סגנון קלים.

סעיף 21: בסעיף 444 סעיף קטן (ב) פסקה (4) הוכנס תיקון לשוני המבהיר סמכות הרמטכ"ל להחליף את עונש הפסילה בפועל, לכל התקופה שקבע בית-הדין וא לחלק ממנה, בעונש פסילה על תנאי.

סעיף 23: בסעיף 489 סעיף קטן (ג) פסקה (2) הוכנס שינוי לשוני.

בסעיף 25: בסעיף 492 (ב) הבטיחה הוועדה כי באינטראנציה של עירעור על פסק-דין המטיל עונש מחבוש או ריתוק למחנה או לאניה לא יבוצע פסק הדין קודם שיגיע לידיעת מפקדו של הנאשם.

סעיף 27: מבטל גם את סעיף 548 (3) לחוק השיפוט הצבאי.

סעיף 29: הוועדה קבעה שתחולת החוק תהיה שלושה חודשים לאחר שפורסם ברשומות.

אדוני היושב-ראש, להצעת החוק אין הסתייגויות ואני מבקש להעמידה להצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר י. ישעיהו:

להצעת החוק מסעיף 1 ועד סעיף 29 ועד בכלל אין הסתייגויות. אני מעמיד את הסעיפים האלה להצבעה.

הצבעה

סעיפים 1 — 29 נתקבלו.

היו"ר י. ישעיהו:

אני מעמיד את הצעת החוק להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 8), תשל"ה — 1975, נתקבל.

ג. החלטות בדבר אישור הוראות: 1. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת), תשל"ה—1975; 2. בצווי מס קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס ושיעור) (תיקונים מס' 38, 39, 40), תשל"ה—1975; 3. בצו שעת חירום (שיעורי תשלום חובה על מלט מיוצר בארץ) (תיקון מס' 2), תשל"ה—1975 *

היו"ר י. ישעיהו:

(ב) את החשיפה שהחליטה עליה ועדת השרים לענייני כלכלה.

נשוא הצו הפחתות בלבד, המובאות לאישורה של הכנסת מטעמים פורמאליים גרידא, לא רק עקב שינוי בסיס הגבייה במקרים ספורים (ממכס קצוב למכס לפי ערך) אלא גם עקב הבקשה של ועדת הכספים להביא לפני הכנסת כל צו של חשיפה.

באשר לחשיפה הופחתו שיעורי המכס, לגבי כ-1,000 פריטים, ב-10% מגובה השיעורים שהיו בתוקף עד 1 ביולי 1975. על מוצרים שעליהם חל המכס בשיעור של לא יותר מ-20% לא הופחת המכס.

חשיפת כ-300 פריטים נוספים, שלגביהם מתנהל משא-ומתן עם ארצות-הברית, נדחתה עד לגמר הדיונים.

ומנציא מכללן עבירות של גרימת מוות תוך שימוש ברכב, ועבירות תוך שימוש ברכב הנחשבות פשע. בשל חומרתן דן בעבירות אלה בית-דין צבאי מחוזי; סעיף קטן 2209 — התיקון הוא לשוני, במקום שהיה כתוב "יהיה כשיר אף הוא לשמש שופט תעבורה" יהיה כתוב: "יהיה מוסמך אף הוא לדון כשופט תעבורה".

סעיף 10: הסעיף בהצעה שלפנינו שונה מסעיף 10 שבהצעה הכחולה. הוא מתחלק לשני סעיפים קטנים: 215א — דן בבית-דין צבאי לעירעורים בשופט אחד על פסק-דין של בית-דין צבאי לתעבורה ובקביעת סמכותו המאקסימאלית לעונש מאסר; 215ב — דן בבית-דין צבאי לעירעורים ב-3 שופטים על פסק-דין של בית-דין צבאי לתעבורה וקובע, כתוספת, ששופט אחד בהרכב זה חייב להיות משפטאי.

סעיף 11: סעיף 243 (ב) (1) — השינוי הוא של ניסוח בלבד ובא להבהיר שרק שופט משפטאי רשאי להוציא פקודת מעצר עד 30 יום.

סעיף 17: סעיף 3412 — נוסף סעיף קטן (ב) המבטיח סקכותו של בית-דין לתעבורה לדחות את המשפט מטעם מים הנראים לו וביניהם על-מנת לאפשר לנאשם להכין את הגנתו; סעיף 412ד — הוועדה הוסיפה כי בכל מקרה שבו מצווה בית-דין לתעבורה על התייצבות תובע צבאי לדיון, הוא חייב להביא לידיעת הנאשם את זכותו להיות מיוצג על-ידי סניגור; סעיף 412ה — סעיף קטן (א) מרחיב את סמכות הענישה של בית-דין לתעבורה כשהדיון מתקיים לא לפני הנאשם, ומתיר לו להטיל עונש מחבוש שלא בפועל, ומאסר שלא בפועל, לתקופה שאינה עולה על שבועיים ימים.

סעיף 19: בסעיף 435 א (ג) הסמיכה הוועדה את בית-הדין הצבאי לעירעורים לקבוע למשיב מועד להגשת תשובתו בכתב כאשר מחליט בית-הדין לדון שלא לפני בעלי הדין;

— החלטות בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור, בצווי מס קנייה ובצו שעת חירום (אמוראי, ישעיהו) —

היבוא בפריטים שנחשפו כעת הגיע ב־ 1974/75 לכ־ 600 מיליון לירות, והפסד המכס מההפחתה — לכ־ 25 מיליון לירות.

היו"ר י. ישעיהו :

אני מבין שאין דעה נפרדת לצו. אני מעמיד אותו להצבעה.

ה צ ב ע ה

החלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת), תשל"ה — 1975, נתקבלה.

היו"ר י. ישעיהו :

אנו עוברים לצו מס קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 38), תשל"ה — 1975. רשות הדיבור בשם ועדת הכספים לחבר־הכנסת אמוראי.

עדיאל אמוראי (בשם ועדת הכספים):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לאישור הכנסת את צו מס קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 38), תשל"ה — 1975.

הצו מאחד כל סוגי הרהיטים במסגרת פרט אחד, תוך ניסוח חדש של הסעיפים לשם הבהרה ומניעת ספק. כמו כן בוטלו סעיפים מיותרים. השינויים הם טכניים וכמעט אינם משפיעים על מצב הגבייה בפועל. אבקש להביא את הצו לאישור הכנסת.

היו"ר י. ישעיהו :

אני מבין שגם לצו זה אין דעה נפרדת ואני מעמיד אותו להצבעה.

ה צ ב ע ה

החלטה בדבר אישור הוראות בצו מס קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 38), תשל"ה — 1975, נתקבלה.

היו"ר י. ישעיהו :

אנו עוברים לצו מס קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 39), תשל"ה — 1975. רשות הדיבור בשם ועדת הכספים לחבר־הכנסת אמוראי.

עדיאל אמוראי (בשם ועדת הכספים):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, צו מס קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 39), תשל"ה — 1975, מכניס — על־מנת להסיר ספק — בפרט המתייחס ללוחות־שיש מלוטשים את כל סוגי האבנים המהווים תחליף לשיש. עד לשינוי התעורר ספק ביחס לגביית המס על לוחות שחם (גראניט) המהווים תחליף ללוחות־שיש מלוטשים.

אבקש להביא את הצו לאישור הכנסת.

היו"ר י. ישעיהו :

לצו אין דעה נפרדת ואני מעמיד אותו להצבעה.

ה צ ב ע ה

החלטה בדבר אישור הוראות בצו מס קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס ושיעורו) (תיקון מס' 39), תשל"ה — 1975, נתקבלה.

היו"ר י. ישעיהו :

אנו עוברים לצו מס קנייה (סחורות ושירותים) (תיקון מס' 40), תשל"ה — 1975. רשות הדיבור בשם ועדת הכספים לחבר־הכנסת אמוראי.

עדיאל אמוראי (בשם ועדת הכספים):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, בצו מס קנייה (סחורות ושירותים) (תיקון מס' 40), תשל"ה — 1975, שלושה תיקונים:

(1) אלבומים חייבים במס קנייה. דפים בודדים לא היו חייבים במס, מצב שיצר עקיפת מס, מאחר שניתן היה לייצר דפים בודדים במקום אלבומים שלמים. אי לזאת חוייבו במס גם דפים בודדים.

(2) עם התחלת הייצור המקומי של דלתות מזוככות בטחון התברר שהדלתות מייצור מקומי מופלות לרעה לעומת היבוא, מאחר שקיים מס קנייה גבוה על זכוכית המשמשת לייצור דלתות אלו. כדי למנוע את האפליה הוטל מס על דלתות מיובאות בשיעור המס החל על הזכוכית.

(3) עם ביטול פרט 734 לתעריף המכס (פרט מוגבל בזמן, שתקפו לא הוארך) היה צורך לבטל גם את הפרט המקביל במס קנייה.

המדובר הוא במכוניות נוסעים, תוצרת ג.מ.ס., שאפשר להן על־ידי סגירת חלונות לסווגן כמכוניות מסחריות.

אבקש את היושב־ראש להביא את הצו לאישור הכנסת.

היו"ר י. ישעיהו :

אני מעמיד את הצו להצבעה.

ה צ ב ע ה

החלטה בדבר אישור בצו מס קנייה (סחורות ושירותים) (תיקון מס' 40), תשל"ה — 1975, נתקבלה.

היו"ר י. ישעיהו :

אנו עוברים לצו שעת־חירום (שיעור תשלום חובה על מלט המיוצר בארץ) (תיקון מס' 2), תשל"ה — 1975. רשות הדיבור בשם ועדת הכספים לחבר־הכנסת אמוראי.

עדיאל אמוראי (בשם ועדת הכספים):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, צו שעת־חירום (שיעור תשלום חובה על מלט מיוצר בארץ) (תיקון מס' 2), תשל"ה — 1975, עוסק במלט מיוצר בארץ מקלינקר תוצרת הארץ.

לפי הצו המקורי הוטל על מחזיקי מלט מתוצרת הארץ כדי לאפשר קיום מחיר אחיד, הואיל ומחיר המלט המיובא, לרבות עלות המלט המיוצר מקלינקר מיובא, עולה על מחירו של מלט מתוצרת מקומית.

נתברר כי ההיטל על מלט מייצור מקומי בסך 35 לירות לטונה לא היה בו כדי לאפשר קיום מחיר אחיד ולכן הוחלט להעלותו ב־ 10 לירות לטונה ולהעמידו על 45 לירות לטונה.

חוכרת ל"ז, ישיבה ר"ב

— החלטות בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור, בצווי מס קנייה ובצו שעת חירום (אמוראי, ישעיהו); חוק מילווה פיתוח (תיקון מס' 13) (ישעיהו, קרגמן); חוק לתיקון פקודת מס' הבולים (מס' 9) (ישעיהו, קרגמן) —

היו"ר י. ישעיהו :

אני מעמיד את הצו להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת-חירום (שיעור תשלום חובה על מלט מיוצר בארץ) (תיקון מס' 2), תשל"ה — 1975, נתקבלה.

ד. חוק מילווה פיתוח (תיקון מס' 13), תשל"ה—1975 * (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

מילווה פיתוח כי המס שינוכה מריבית יהיה 35% ולא 25% כפי שהיה קודם. דבר זה תואם את מגמת הרפורמה במיסוי שאושרה לאחרונה בכנסת. אדוני היושב-ראש, להצעת החוק אין הסתייגויות.

היו"ר י. ישעיהו :

חברי הכנסת, חוק מילווה פיתוח (תיקון מס' 13), תשל"ה — 1975, מורכב משני סעיפים, 1 ו-2. נצביע על הסעיפים האלה.

ה צ ב ע ה

סעיפים 1, 2 נתקבלו.

היו"ר י. ישעיהו :

הסעיפים אושרו כהצעת הוועדה. אני מעמיד להצבעה בקריאה שלישית את חוק מילווה פיתוח (תיקון מס' 13), תשל"ה — 1975.

ה צ ב ע ה

חוק מילווה פיתוח (תיקון מס' 13), תשל"ה — 1975, נתקבל.

ה. חוק לתיקון פקודת מס הבולים (מס' 9), תשל"ה—1975 ** (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

כדי שאפשר יהיה להתאים ביתר קלות תיקרת הסכום האמורה לשינויים החלים בשיעורי האגרות, מוצע להעניק לשר האוצר את הסמכות לקבוע את סכום התיקרה, באישור ועדת הכספים של הכנסת. אדוני היושב-ראש, אין הסתייגויות.

היו"ר י. ישעיהו :

חוק לתיקון פקודת מס הבולים (מס' 9), תשל"ה — 1975, הוא בן סעיף 1. נעבור להצבעה.

ה צ ב ע ה

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר י. ישעיהו :

אני מעמיד להצבעה בקריאה שלישית את החוק לתיקון פקודת מס הבולים (מס' 9), תשל"ה — 1975.

ה צ ב ע ה

חוק לתיקון פקודת מס הבולים (מס' 9), תשל"ה — 1975, נתקבל.

הואיל ותוקף הצו היה עד 31 במארס 1975, ויש צורך לקיים את ההסדר בתקופה נוספת של שנה, הוארך תוקף הצו עד 31 במארס 1975.

אבקש להביא את הצו לאישור הכנסת.

היו"ר י. ישעיהו :

אנו עוברים לסעיף ג' בסדר-היום: חוק מילווה פיתוח (תיקון מס' 13), תשל"ה — 1975 — קריאה שנייה וקריאה שלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכספים.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חוק מילווה פיתוח, תש"ד — 1960, כפי שתוקן, איפשר לממשלה לקבל מילווה למטרות פיתוח בסכום כולל שלא יעלה על 5,500 מיליון לירות ולהוציא למטרה זו איגרות-חוב.

כדי לעמוד בדרישה השוטפת של הציבור לאיגרות-חוב, אשר תמורתן מיועדת למימון תקציב המדינה, מוצע להגדיל את סכום המילווה שהממשלה רשאית לקבל על ידי החוק הנדון ב-3,500 מיליון לירות ולהעמידו על 9,000 מיליון לירות.

כאשר הוועדה דנה בהצעת החוק היא החליטה, לאור השינוי שהוכנס לחוק לעידוד החסכון, לקבוע בחוק

היו"ר י. ישעיהו :

אנחנו עוברים לסעיף הבא: חוק לתיקון פקודת מס הבולים (מס' 9), תשל"ה — 1975, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכספים.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, סעיף 4 לפקודת מס הבולים קובע ששר האוצר רשאי להורות שאגרה המשתלמת לפי כל פקודה או חוק ואינה עולה על 25 לירות תשולם על-ידי הדבקת בול הכנסה או הטבעתו על גבי המסמכים או התעודות שבקשר אתם משתלמת האגרה.

מכיוון שמאז חקיקת סעיף זה בשנת תש"ט עלו רוב שיעורי האגרות, מן הראוי להגדיל את הסכום המאקסימאלי של האגרות שלגביהן רשאי שר האוצר להורות על תשלומן על-ידי הדבקת בול הכנסה או הטבעתו.

* "דברי הכנסת", חוב' ל"ד עמ' 3350; נספחות.
** "דברי הכנסת", חוב' ל"ד, עמ' 3357; נספחות.

1. חוק לתיקון פקודת המתעסקים ברפואה (מס' 4), תשל"ה—1974 * (קריאה ראשונה)

היו"ר י. ישעיהו :

אנחנו נעבור לסעיף הבא בסדר-היום: חוק לתיקון פקודת המתעסקים ברפואה (מס' 4), תשל"ה — 1975 — קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר הבריאות.

שר-הבריאות ו. שמיטוב :

אדוני הושר-ראש, כנסת נכבדה, פקודת המתעסקים ברפואה, 1947, באה אלינו מירושת ממשלת המאנדאט. השם הכבד מזכיר את המקור האנגלי ולכן אנו עומדים לשנות את השם "פקודת הרופאים". הצעת נוסח חדש של החוק נמצאת כבר בטיפול ועדת חוקה, חוק ומשפט, אך עיכבנו אותה משום שעלה בינתיים הצורך באי אלה תיקונים שקיבצנו בהצעת החוק שאני מגיש לבית היום. רוב התיקונים הם טכניים, אך אחדים מהם הם מהותיים. אפרט ואסביר אותם להלן :

(א) הסעיפים 1 ו-2 להצעת החוק מתייחסים ל"ועדה המייעצת לעניין רשימות לרופאים" שהוקמה בעקבות התיקון הקודם של הפקודה, הוא תיקון מס' 3, משנת תשל"ב — 1972. ועדה זו מיועדת לייצג למנהל הכללי של משרד הבריאות, שאקרא לו בהמשך "המנהל". כיום המנהל חבך בוועדה ועושר-ראש בה. זה אינו הגיוני ורצוי. לכן הצענו עתה בסעיף 1 שרופא אחר של משרד הבריאות יהיה חבר בוועדה, והיושר-ראש יתמנה על-ידי השר מבין חבריה. סעיף 2 להצעה נותן אפשרות למנות לא רק מחליף לחבר הוועדה שחלל לכהן בה לצמיתות, כנקבע היום בסעיף 35, אלא גם ממלא-מקום זמני.

(ב) בנוסף על הוועדה המייעצת לעניין רשימות לרופאים הורה התיקון משנת 1972 על מינוי ועדה שנייה — ועדה פסיכיאטרית, סעיפים 15 עד 5 בספירת הפקודה. תפקיד ועדה זו הוא לבדוק רופא או אדם שביקש רשיון לעסוק ברפואה, אם קיים חשד סביר שהוא חולה נפש. בהתאם לממצאי הוועדה הפסיכיאטרית רשאי המנהל לסרב לתת רשיון, לבטל רשיון שכבר ניתן, או לתת רשיון מיוחד, המגביל את בעל הרשיון לעבודה בפיקוחו של רופא אחר.

מאז מתן הוראות אלו קרה מקרה, למעשה אצל רופא שיניים, אבל הדבר עלול, כמובן, לקרות גם אצל רופא. התעורר חשד במחלה מירבכת, אך הרופא סירב באותו מקרה להפסיק את עיסוקו ועליידי כך סיכן את החולים שבטיפולו. לנוכח מקרה זה ברקנו מחדש שאלת הפסלות של רופאים והצענו בסעיפים 3 עד 6 של הצעת החוק את השינויים הבאים: (א) במקום הוועדה הפסיכיאטרית שצויינה בתיקון הקודם תבוא ועדה רפואית; (ב) הוועדה הרפואית תפעל במקרה של חשד באחת מאלה: מחלת נפש; מחלה העשויה לסכן בריאות החולים; ומחלה העשויה לשלול מרופא את היכולת לעסוק ברפואה, אם לחלוטין ואם זמנית או חלקית. לשלוש אלה קוראת הצעה "מחלה מסכנת" (ג) השתמשנו בהזדמנות זאת להציע עוד אי אלה שיפורים: בקשר עם הליך ההתייבבות לפני הוועדה הרפואית: לשם החלטתו לדרוש מאדם

להתייצב לפני ועדה רפואית יוסמך המנהל לקבל ראיות; במקרים דחופים יהיה רשאי להשעות רופא מעיסוקו עד להחלטת הוועדה הרפואית — אך לא יותר מ-3 חודשים; וכל ידיעה בדבר מחלה חייבת להישמר בסוד אלא במידה שגילוייה דרוש לצרכי הוועדה הרפואית או שקיימת חובה או הרשאה מיוחדת לגילוייה.

חברי הכנסת, כל אלה הן הוראות חדשות במשפט שלנו, אם כי אינן המצאה ישראלית. עם זאת יש לצפות שהשימוש בסמכויות החדשות יהיה מוגבל למקרים נדירים ביותר. הדבר הנורמאלי — והייתי אומר: מה שקורה יום ביום ברובם המכריע של המקרים — הוא שרופא חולה במחלה מסכנת נמנע בעצמו מלטפל בחולים, עד שיבריא. יש תקווה שיעברו שנים עד שנצטרך להיזקק להוראות המוצעות עתה; אבל זה לא מצדיק להימנע מליצור את המכשיר הדרוש באותו מקרה בודד, או באותם מקרים נדירים, שרופא חסר ההבנה או חסר כוח ההחלטה אינו מחליט להפסיק את עיסוקו המקצועי בעצמו.

ברצוני להזכיר עוד שהוראות דומות נכללו בהצעת חוק על מקצועות רפואיים ופארא-רפואיים אחרים, כגון הצעת החוק לתיקון פקודת רופאי שיניים, שאני מקווה להביא בקרוב לפני הכנסת, בהצעת חוק האחיות והמיי-לדות, חוק הפיסיות-רפואיים וחוק הפסיכולוגים.

(ג) אני עובר לסעיף 7 להצעה, הבא לתקן סעיף 9 לפקודה עצמה. סעיף זה דן בהליכים משמעותיים-מקצועיים, כל התחיקה מזמן המאנדאט בדבר מקצועות כגון: רופאים, רופאי שיניים, רופאים וטרינאריים, רוקחים ומיילדות ערוכה לפי אותה מחכונת: במצא בעל מקצוע אשם בעבירה משמעותית-מקצועית, רשאי השר, לאחר שנתן לו הזדמנות להתגונן לפני ועדה, לבטל רשיונו או להתלותו זמנית. אין בפקודות המסדירות את המקצועות הנזכרים סאנקציה יותר קלה, כגון התראה או גניפה, להבדיל מן החוקים על מקצועות אחרים כגון עורכי-דין, מהנדסים, אדריכלים ועוד. התוצאה היא שחסרה סאנקציה מתאימה לעבירות משמעת קלות שאינן מצדיקות ביטול רשיון או התלייתו, ומפירי משמעת אלה יוצאים זכאים כביכול.

אנו מציעים להנהיג עונשי משמעת של התראה וגניפה, ונציע זאת גם בחוקים אחרים כשנגיש אותם לכנסת.

לתיקון זה חיברנו תיקון טכני. עד כה היתה האנו-מאליה שאמנם כל הפרה של הוראות הפקודה מהווה עבירה פלילית, לפי סעיף 20 (6) לפקודה, אבל רק הפרה מתמדת מהווה עבירת משמעת. זה היה הגיוני כל זמן שהעונשים המשמעותיים היחידים היו ביטול או התליה של רשיון, סאנקציה יותר חמורה מהקנס הנקבע בסעיף 20 (6). להבא, כשהיו גם עונשים משמעותיים קלים, ראוי שכל הפרת הוראות הפקודה תהיה גם עבירת משמעת, ויש לצפות שבמקרים רבים יעדיפו אישום משמעותי, עם הפרוצדורה הבילתי-פורמאלית, על פני אישום פלילי.

חוברת ל"ו, ישיבה ר"ב

— חוק לתיקון פקודת המתעסקים ברפואה (מס' 4) (ש-ט"ו); חוק יסוד: משק המדינה; חוק משק המדינה (הוראות מעבר) (ישעיהו, ארידור) —

והמדויק של המלה) כפי שנראה מן הנוסח הקיים, אלא הן חלות גם על בתי-חולים, ולא רק על מרפאות.

התיקון משנת 1972 הסמיך את השר להתקין תקנות בדבר תארי "מומחה" בענפי הרפואה השונים ולהסדיר בחינות כתנאי לקבלת תואר. תקנות אלה התקנו בשנת תשל"ג — 1973, ונותנות הוראות מפורטות בעניין. כיום מוכרים 31 תוארי "מומחה", כל אחד עם תנאי הכשרה ועם בחינה. עריכת הבחינות על-ידי המועצה המדעית של ההסתדרות הרפואית בישראל כרוכה בהר-צאות, כגון שכר בחינים, ואין כיום סמכות לגבות אגרה לכיסוי הוצאות אלה. על כן אנו מציעים בסעיף 9 להצעת החוק להסמיך את שר הבריאות בהתייעצות עם שר האוצר לקבוע אגרות בחינה למומחיות. אבקש להעביר את החוק לוועדה.

חברי הכנסת, במעמדם של כוחות-עזר רפואיים, בייחוד של אחיות, דנה הפקודה רק בדרך-אגב, בעיקר בסעיף 18 (1) (א) המסמיך את המנהל לוותר לגביהם על הוראות הפקודה, כדי שהם יהיו רשאים לבצע פעו-לות נוספות מבלי להסיג גבולות המתעסקים ברפואה. בכל העולם וגם בישראל קיימת היום מגמה להטיל יותר ויותר תפקידים רפואיים וכאילור-רפואיים על כוחות-עזר, ומגמה זו מחייבת העלאת רמתם המקצועית. הוצאת הצעת חוק האחיות והממילדות עדיין אינה מוכנה להיות מוגשת לכנסת, מוצע להסיר בינתיים את הכישורים הדרושים של כוחות-עזר רפואיים על-ידי תקנות. זה נקבע בסעיף 8 (2) של הצעת החוק. פיסקה (1) של אותו סעיף מבהירה שההוראות בדבר עיסוק כוחות-עזר אינן מוגבלות למרפאות ("קליניקס") במובן המצומצם

ז. חוק יסוד: משק המדינה * ; חוק משק המדינה (הוראות מעבר).

תשל"ה — 1975 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

מיוחדת לדברים חקיקתיים המצויים בחוקי המדינה הקיי-מים כיום, אלא הם בבחינת צעד נוסף כדי לחוק את הפיקוח הפארלאמנטארי על הרשות המבצעת. שני החי-דושים החשובים העיקריים מצויים בסעיף 1 (ב), ובסעיף 3 (ה) לחוק-יסוד: משק המדינה.

בסעיף 1 (ב), ביזמת ועדת החוקה, חוק ומשפט, נתקבלה הוראה ולפיה מעתה ואילך כל תשלום חובה וכל אגרה המשתלמת לאוצר המדינה ואשר שיעוריהם נקבעים בגוף החוק — קביעתם בתקנות טעונה אישור מראש או תוך התקופה הקבועה לכך בחוק, בהחלטת הכנסת או בהחלטת ועדה מהוועדות שהכנסת הסמיכה לכך. כלומר, להבא לא יוכל להיות מצב שבו אגרה כלשהי תיקבע רק על-ידי הרשות המבצעת ללא אישור של הרשות המחוקקת, במליאתה, או בוועדה מוועדותיה. יש הוראת-מעבר שמהווה יוצא-מן-הכלל לכלל הזה, אבל הכלל נקבע בימתה של הוועדה.

הוראה שנייה, שגם היא בבחינת חידוש קונסטי-טוציוני חשוב, מצויה בסעיף 3 (ה) לחוק-יסוד: משק המדינה, והיא ההוראה ששר האוצר יגיש לכנסת מדי שנה דו"ח על ביצוע תקציב המדינה; פרטים ייקבעו בחוק. הוראה זו מצויה גם בנוסח של ההצעה הכחולה שהוגשה על-ידי הממשלה, ורבה חשיבותה של הוראה זו, מאחר שעד היום לא היתה חובה קונסטיטוציונית מוטלת על הממשלה או על שר האוצר להגיש לכנסת דו"ח שנתי על ביצוע תקציב המדינה. מעתה ואילך, כמו לגבי דו"ח מבקר המדינה המונח על שולחן הכנסת, כמו לגבי דו"ח נציב תלונות הציבור המונח על שולחן הכנסת — כך גם לגבי תקציב המדינה. לא רק מלכי-תחילה, כאשר מאשרים את התקציב בחוק, לא רק לגבי פרטים שונים של העברות מסעיף לסעיף בחוק התקציב, אלא שר האוצר יצטרך להגיש לכנסת דו"ח-חשבון שנתי על ביצוע תקציב המדינה. וכך הוסף נדבך חשוב לפיקוח הקונסטיטוציוני של הרשות המחוקקת על הרשות המבצעת, ונסתם חלל ריק שהיה קיים בעולמנו הקונסטי-טוציוני מאז הקמת המדינה.

הו"ר י. ישעיהו:

חברי הכנסת, טעיתי כשחשבתי שאת חוק-יסוד: משק המדינה, יביא יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט. התברר שיביא זאת יו"ר ועדת-המשנה של ועדת החוקה, חוק ומשפט חברי-הכנסת ארידור. ואני מבקש שהוא יביא עכשיו את החוק, ואחר כך נחזור לדיון בקריאה ראשונה על ההצעה שהביא לפנינו שר הבריאות. רשות הדיבור לחברי-הכנסת ארידור, כיו"ר ועדת-המשנה של ועדת החוקה, חוק ומשפט לחוק-יסוד. אני מציע שתביא את שני החוקים — חוק יסוד: משק המדינה, וחוק משק המדינה (הוראות מעבר).

יורם ארידור (יו"ר ועדת-המשנה לחוק-יסוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט אני מתכבד להביא לאישור הכנסת לקריאה שנייה ושלישית את חוק-יסוד: משק המדינה, ואת חוק משק המדינה (הוראות מעבר), תשל"ה — 1975.

חוק-יסוד: משק המדינה, יהיה חוק-היסוד התמישי שנתקבל בכנסת. הכנסת הראשונה החליטה להטיל על ועדת החוקה, חוק ומשפט להכין הצעת חוקה למדינה. ולפי החלטתה — החוקה בנויה פרקים פרקים, באופן שכל אחד מהוה חוק-יסוד בפני עצמו. הפרקים יובאו לפני הכנסת. לאחר שהוועדה תסיים את עבודתה יתא-גדו כל הפרקים לחוקת המדינה. בהתאם להחלטה זו של הכנסת הראשונה נתקבלו בכנסות השונות ארבעה חוקי-יסוד: חוק-יסוד: הכנסת, שנתקבל בשנת 1958; חוק-יסוד: מקרקעי ישראל, שנתקבל בשנת 1960; חוק-יסוד: נשיא המדינה, שנתקבל בשנת 1964; וחוק-יסוד: הממשלה, שנתקבל בשנת 1968.

חוק-יסוד: משק המדינה, לאחר שיתקבל היום בכ-נסת, יהיה אפוא חוק-היסוד התמישי למדינת ישראל, ופרק נוסף בנדבך הפרקים שיהו בעתיד את חוקת מדינת ישראל.

חוק-יסוד: משק המדינה, כולל בקירבו חידושים חשובים אחדים, שאינם רק בבחינת מתן גושפנקה

* "דברי הכנסת", כרך 66, עמ' 2176; נספחות.

החוקה, חוק ומשפט, הופרד חוק המעבר מחוק-יסוד: משק המדינה, וארבעת סעיפיו נקבעו כחוק בפני עצמו. הסעיף הראשון של החוק הזה מבטל את הסעיפים 5 ו-6 של פקודת סדרי השלטון והמשפט. סעיפי פקודת סדרי השלטון והמשפט קבעו את הסדרים הנהוגים עד היום, במשך 27 השנים, לגבי תקציב הממשלה שנקבע על-ידי חוק, ולגבי הטלת מסים — שמסים לא יוטלו אלא לפי חוק, וזהו עקרון קונסטיטוציוני ידוע וברור. סעיפים אלה בטלים עכשיו מכיוון שאין צורך בהם נוכח ההוראות בסעיף מס' 1 של חוק-יסוד: משק המדינה.

סעיף 2, הקובע עניין של שמירת דינים, קובע שאין בחוק-יסוד: משק המדינה, כדי לגרוע מתקפו של סעיף 2 לחוק מס' מס' ובלו (שינוי תעריף), תשי"ט — 1949. אותו חוק קובע, בין היתר, ששר האוצר יכול לשנות תעריפים של מכס ובלו; ולפי סעיף 2 של אותו חוק הוראה לפי החוק ההוא, שכתוצאה ממנה מוגדל מס או מוטל מס על חסרה שהיתה פטורה ממנו, תקפה יפקע כתום שיש חודשים אם לא אושרה או לא בוטלה אותה הוראה על-ידי הכנסת לפני תום החודשים.

הוועדה היתה סבורה שאין מקום לשינוי ההוראה הזאת אלא בחרה להשאיר את המצב כפי שהוא, בהוראת מעבר, בלי להיכנס לשינוי הפרטים של ההסדר הקיים לגבי אישור או ביטול של הוראה לפי תעריף המכס והבלו. לפיכך קבעה את סעיף 2 בחוק המעבר. באותה צורה היא קבעה לגבי התאריך להגשת תקציב המדינה על-ידי הממשלה. נהוג כיום שוועדת הכנסת היא הקובעת את הגשת חוק התקציב והוראה זו נשמר תקפה בסעיף 3 לחוק משק המדינה (הוראות מעבר) כל עוד לא קבעה הכנסת ועדה אחרת.

הסעיף האחרון של חוק משק המדינה (הוראות מעבר) קובע שתחילתו של חוק זה היא ביום תחילתו של חוק-יסוד, כדי שההוראות החדשות יבואו וההוראות הישנות ילכו בעת ובעונה אחת — ישן בפני חדש תוציאו.

בסיכום הדברים, אדוני היושב-ראש, אני רוצה להודות ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט חברי הכנסת ורהפטיג וליושב-ראש ועדת הכנסת חברי הכנסת אנקוריון, אשר פעלו למען זירון החקיקה בחוק זה. אני רוצה להביע את תודתי לחברי הוועדה האלה שסייעו בכך וכן ליועצים המשפטיים של ועדת החוקה, חוק ומשפט, פרופסור אורי ידן והגברת יהודית קרפ, ולאחרונה — למזכירת הוועדה הגברת רחל מלחי.

אני מבקש לאשר את שני החוקים האלה בקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר י. ישעיהו :

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה על חוק-יסוד: משק המדינה. בחוק חמישה סעיפים. מסעיף 1 עד סעיף 5 ועד בכלל.

הצבעה

סעיפים 1, 2, 3, 4, 5, נתקבלו.

היו"ר י. ישעיהו :

אני מעמיד להצבעה בקריאה שלישית את חוק-יסוד: משק המדינה.

הצבעה

חוק-יסוד: משק המדינה, נתקבל.

הסעיף הזה כפי שקבוע כאן מחייב חקיקת חוק שיפרט את פרטי הביצוע לגבי הגשת הדו"ח על תקציב המדינה. נאמר בסעיף זה: "פרטים ייקבעו בחוק", ועל הכנסת יהיה לחוקק חוק מיוחד כדי לקבוע את פרטי הביצוע הללו.

אלה הם שני החידושים העיקריים, המשנים את המצב הקונסטיטוציוני הקיים, בחוק-יסוד: משק המדינה. אולם גם ביתר הסעיפים העובדה שסעיפים מסוימים נקבעים מעשיו בחוק-יסוד ולא יהיו עוד בחוק הרגיל, יכולה להיות לה משמעות קונסטיטוציונית. גם אם הם אינם משנים את המצב החוקי הקיים או אינם משנים אותו במידה רבה, הרי עצם העובדה שסעיפים אלה יהיו בחוק-יסוד, יכולה, ייתכן, להגביל את האפשרות של שינוי החוק ללא שינוי חוק-יסוד.

סעיפים אלה הם סעיף 1 הדן בכך שמסים, מילווה חובה ותשלומי חובה אחרים לא יוטלו ושיעוריהם לא ישנו אלא בחוק או על-פיו. הוא הדין לגבי אגרות. סעיף 2, הדן בעיסקאות בנכסי המדינה, קובע שעיסקאות בנכסי המדינה, רכישת זכויות וקבלת התחייבויות בשם המדינה ייעשו בידי מי שהוסמך לכך בחוק או על-פיו. כלומר, אפילו רכישת זכות בשם המדינה, אדם שירצה אפילו לקבל איוו שהיא זכות למען המדינה יצטרך להראות הסמכה חוקית לכך בחוק או על-פיו. אם כי ייתכן שדבר זה משקף גם את המצב הקיים כיום, הרי יש חשיבות לקביעתו בחוק-היסוד.

סעיף 3, המסדיר את הגשת תקציב המדינה, קובע שהגשת תקציב תהיה בחוק כמו שנהוג גם עכשיו ומחייב את הממשלה בצורה של הוראה קונסטיטוציונית, ולא רק הוראה של ועדה, להניח על שולחן הכנסת את הצעת חוק התקציב במועד שקבעה הכנסת או ועדה מוועדותיה שהכנסת הסמיכה לכך.

החוק מסדיר, בסעיף 4, את עניין הדפסת שטרי כסף והדפסת מטבעות. סעיף 5 קובע שמשק המדינה יעמוד לביקורת מבקר המדינה, ופרטים ייקבעו בחוק. כפי שאני מקווה, כאשר יוגש חוק-יסוד: מבקר המדינה, הוא יכול לפרט את תחומי הפעולה והביקורת של מבקר המדינה.

אני רוצה להדגיש שלגבי אגרות, כאשר נקבל את חוק-יסוד: משק המדינה, שורה של אגרות שהיום נקבעות ללא אישור של הכנסת או ועדה מוועדותיה יהיו טעונות מכאן ולהבא אישור כזה. אפשר למנות עשרות רבות של אגרות מהסוג הזה, אסתפק בשלש דוגמאות: אגרות לפי חוק בתי-המשפט, אגרות לפי חוק ניירות-ערך, אגרות לפי חוק התיכנון והבנייה וכיוצא באלה תחומים מתחומים שונים של הפעולה הממלכתית. כל האגרות האלה יהיו טעונות אישור לפי החוק.

אדוני היושב-ראש, כמקובל אצלנו בחוק-יסוד: אין אנחנו נכנסים לתיקונים של חוקים קיימים, אין אנחנו קובעים הוראות-מעבר, וזאת על-מנת שחוק-יסוד ישקף את העקרון הקונסטיטוציוני שלנו מבלי שיפנה לבעיות של החקיקה היומיומית. לשם כך מוגש לכנסת לקריאה שנייה ושלישית חוק נוסף והוא: חוק משק המדינה (הוראות מעבר), תשל"ה — 1975.

חוק זה היווה בתחילה חלק מהצגת חוק-יסוד: משק המדינה, ועל-פי החלטת ועדת הכנסת, לפי הצעת ועדת

חוברת ל"ז, ישיבה ר"ב

— חוק יסוד: משק המדינה; חוק משק המדינה (הוראות מעבר) (ישעיהו); חוק לתיוון פקודת המתעסקים ברפואה (מס' 4) (ישעיהו, דיציאן) —

ה צ ב ע ה

חוק משק המדינה (הוראות מעבר), תשל"ה —
1975, נתקבל.

היו"ר י. ישעיהו:

חברי הכנסת, אני מקווה שביום רביעי בשבוע הבא נעמיד לדיון את חוק-יסוד: צבא הגנה לישראל, בקריאה ראשונה.

היו"ר י. ישעיהו:

אנו עוברים להצבעה על חוק משק המדינה (הוראות מעבר), תשל"ה — 1975. בחוק ארבעה סעיפים.

ה צ ב ע ה

סעיפים 1, 2, 3, 4, נתקבלו.

אני מעמיד את חוק משק המדינה (הוראות מעבר), תשל"ה — 1975, להצבעה בקריאה שלישית.

ח. חוק לתיוון פקודת המתעסקים ברפואה (מס' 4), תשל"ה—1974

(המשך הדיון)

(קריאה ראשונה)

היו"ר י. ישעיהו:

נעבור דיון בהצעת החוק שהביא לפנינו שר-הבריאות, חוק לתיוון פקודת המתעסקים ברפואה (מס' 4), תשל"ה — 1975. נרשמו חברים מספר, אתן להם רשות דיבור במסגרת של שבע עד עשר דקות. רשות הדיבור לחברי-הכנסת דיציאן, ואחריו לחברי-הכנסת שינמן.

ליאון דיציאן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אם אסתמך על המבוא של הצעת החוק, אשר מונח כבר זמן רב על שולחן הכנסת והיה צריך להגיע לדיון ראשוני עוד בחודש ינואר שנה זו ומשום-מה נדחה עד היום, הרי נקבעו כאן ארבע מטרות שהניעו את הממשלה להניח הצעת חוק זו על שולחן הכנסת.

אני רוצה לנצל את ההזדמנות שניתנה לי ולפנות לשר ולממשלה בבקשה שישקלו אם לא הגיע הזמן להחליף, אחרי תקופה כה ארוכה, חוק מאנדאטורי שיש בו הרבה מאוד דברים שנראים היום כאנאכרוניסם. לדעתי הגיע הזמן להחליף את כל החוק משנת 1947, במקום לשים טלאי על טלאי, ואז נתרכזו אולי פעם אחת בדיון כללי על כל הקשור לחוק, ולא נזומן מפעם לפעם לתקן פה ולתקן שם דבר שבאופן כללי במסגרת החוק איננו ניתן, למעשה, לתיוון, אלא על-ידי החלפת החוק כולו.

אחד הדברים החשובים והמכריעים שמוצאים בחוק זה הוא אפשרות לבטל, לפי התנאים שנקבעים בהצעת החוק, רשיון של רופא מטעמים בריאותיים.

אינני יכול על יסוד ההסברים שניתנים וניתנו בדברי ההסבר, הן על-ידי מנסח החוק והן על-ידי כבוד השר, להתייחס לעצם ההצעות, בטרים ניכנס לדיון מעמיק ונשמע את הנימוקים אשר הניעו את הממשלה, בהסתמך על הצעות חוקים דומים במדינות שונות, להניח על שולחן הכנסת הצעת חוק זו. דרך-אגב, הייתי מאוד שמח אילו בפעם הבאה היו מנסחי החוק ומנסחי דברי ההסבר נמנעים מלהזכיר כדוגמה מדינה כמו סוריה. אינני חושב שאנו צריכים בהצעת חוק ובדברי ההסבר להסתמך על מדינה "נאורה" כמו סוריה כדי לעשות את החוק יותר מתקבל על דעתם של חברי הכנסת. אבל זו הערה רק דרך-אגב.

בעניין האפשרות של ביטול רשיונו של רופא ברצוני להתייחס לאחת הבעיות הכאובות ביותר שקיימות היום

בקשר לשפיטה על עבירות אתיקה במקצוע הרפואה. אני יודע ששאלת הקמת לשכת רופאים כדוגמת לשכת עורכי-הדין עמדה ועומדת על הפרק במשרד הבריאות ובמסגרת הרפואית בישראל, אבל היא עדיין לא הוכרעה. היום קיימים, למעשה, שני שלבים לגמרי בלתי-תלויים זה בזה בקשר לשפיטה המקצועית, לשפיטה על עבירות אתיקה: השלב הראשון הוא במסגרת ההסתדרות הרפואית, בלי כל סאנקציה. אולי הסאנקציה היחידה היא שלא צריכים לשלם מס חבר בהסתדרות הרפואית אם עוברים על עבירה שמביאה לידי כך שההסתדרות הרפואית מחליטה להוציא חבר מבין שורותיה. השלב השני: דיון שמתקיים, למעשה, אך ורק במקרים נדירים, חריגים וקשים, שבהם מופעלת ועדה לשפיטה במסגרת משרד הבריאות, ואז קיימת האפשרות לפסול רשיון חלקית, זמנית או לצמיתות. נוצר הרושם המוטעה שההסתדרות הרפואית, על כל חבריה, למעשה איננה ערה למקרים חריגים בין שורותיה. הרושם שההסתדרות הרפואית מעוניינת שהחריגים האלה לא יבואו על עונשם נוצר מסיבה פשוטה מאוד: אין להסתדרות הרפואית כל אפשרות מעשית לפעול נגד חבריה. וכל פעולה שההסתדרות הרפואית עושה איננה באה לביטוי ואיננה יכולה לצמצם או לשלול את הזכות של הרופא, שהוא חבר בהסתדרות, להמשיך באותה צורה שבה הוא מנהל את הפראקטיקה שלו, צורה שאיננה לרוחה של ההסתדרות.

לכן הייתי מציע למשרד הבריאות לשקול אם לא היגיע הזמן לבטל את הכפילות ולתת סמכות—כפי שקיימת בלשכת עורכי-הדין, או בצורה מתוקנת אחרת כלשהי — לבית-דין נבחר של הציבור לשפוט את חבריו. זאת דרישה צודקת והגייונית של ההסתדרות הרפואית, והגיע הזמן שמשרד הבריאות והממשלה ישקלו בצורה אוהדת את הדבר ואת הדרישה הצודקת הזאת.

לאחר שהרחבתי את הדיבור על נושא זה, ברצוני להתייחס לנושא אחר חשוב לא פחות. לפני חודשים מספר נערך ציד-מכשפות נגד ציבור רחב של רופאים על יסוד חריגים מספר, שהציבור כולו, משרד הבריאות ומוסדות חקירה פנימיים הביעו את התנגדותם להם. ציד-מכשפות זה הביא לכך שנוצרה אווירה עוינת כלפי ציבור שתרם ותורם לכך שאנו יכולים להתגאות ברמת הרפואה במדינת ישראל, שאיננה מן הגמוכות אלא היא מן הגבוהות ביותר בעולם כולו. ציבור הרופאים הוכיח

פרק ב') "טוב שברופאים לגיהנום? מסבירים שהכוונה במאמר זה לרופא בלתי-זהיר, שכותב מרשם בלי עיון רב, בלי שימת לב ומוח וגורם לפעמים לקטילת אדם, או הכוונה לרופא שאינו מתייעץ מעולם עם רופאים מומחים אחרים, מקצועיים, ומסתפק רק בדעתו, סומך עליה ורואה את עצמו כטוב ביותר. ועל כגון זה אמור: "טוב שברופאים לגיהנום."

אדוני היושב-ראש, לאחר הקדמה זו, הבאה להדגיש ערך הרפואה, הריפוי והאחריות של הרופא, אתיחס לסעיפים שמוצע לתקנם, ראשית, אני מציע מבחינה אסתטית לשנות את שם החוק מ"פקודת המתעסקים ברפואה" ל"פקודת העוסקים ברפואה".

שנית, בסעיף 5, הדין בוועדה למתן רישיונות לרופאים, אני מציע לראות את הוועדה של 3 לא בוועדה מייעצת, אלא בוועדה מחליטה, מכריעה וקובעת. על כן הצעתי היא שהוועדה למתן רישיונות לרופאים תהיה בת שלושה חברים, שאחד מהם הוא המנהל — וכיוון שהוועדה אינה מייעצת אלא מחליטה יכול המנהל להשתתף בה — אחד רופא שהוא חבר סגל ההוראה בבית-ספר לרפואה בדרגת מרצה בכיר, ואחד איש ציבור. השר ימנה את יושב-ראש הוועדה מבין חבריה. אני מציע אלטרנאטיבה, שהוועדה תהיה בת חמישה חברים, שלושה מהם רופאים, לרבות המנהל, ושניים מהם אנשי ציבור. הוועדה לא תהיה מייעצת אלא קובעת ומכריעה, ואת היושב-ראש שלה ימנה השר מבין חבריה.

בקשר לסעיף 6 הריני מציע כי קביעת אפשרות לפסילת רופא בעל רישיון לרפואה, או לפסילת רופא המבקש רישיון לעסוק ברפואה, מפאת ליקויי בריאות העשויים לפגוע ביכולתו המקצועית של הרופא או בבריאות החולים — תיעשה על-ידי ועדה רפואית בת שלושה רופאים אשר תוציא חוות-דעת ביחס למצבו של הרופא, וחוות-דעת זו תועבר לוועדה למתן רישיונות לרופאים. היא תחליט איך לנהוג ביחס לרופא. על-יסוד חוות-הדעת של הוועדה הרפואית, בכל אופן אין להשאיר קבלת החלטות בידי המנהל לבדו.

כל זאת הנני מציע כדי שמצד אחד אפשר יהיה לעמוד במהרה על הליקוי בבריאותו של הרופא מבלי שתיפגע בריאותו של הנזקקים לו, ומצד שני לא תישאר החלטה כה גורלית ורצינית ביחס לכושרו ויכולתו המקצועית של הרופא בידי יחיד, אפילו הוא מנהל, אלא ההכרעה תימסר לוועדה רפואית ולוועדה למתן רישיונות, כדי שהצדק לא רק יהיה אלא גם ייראה.

היו"ר י. ישעיהו :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שמעוני. הואיל והוא אינו נוכח באולם אני מוסר את רשות הדיבור לחבר-הכנסת נמיר, ואחריה לחבר-הכנסת אנקוריון.

ארי אנקוריון (המערך):
אני מוותר.

היו"ר י. ישעיהו :

אם כך, אחרון הנואמים בוויכוח זה יהיה חבר-הכנסת פעיל.

אורה נמיר (המערך):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, במבוא להצעת

בהקרתו ובמסירתו בתקופת רגיעה ובעיקר בתקופת חירום, ששום מאמץ אינו גדול מדי בשבילו כדי להציל נפש בישראל. מספר ההרוגים והפצועים בקרב הרופאים במלחמת יום-הכיפורים מוכיח את מסירותו ללא גבול של ציבור זה. ואוי ציבור זה שלא יהיה קרבן-שווא לצידי-מכשפות זה, אני חושב שבהזדמנות זאת כשאנו דנים בחוק לתיקון פקודת המתעסקים ברפואה, עלינו לציין לשבח כל מה שעושה ציבור נאמן וטוב זה יום יום ושעה שעה למען המדינה ולמען כלל האוכלוסייה.

אינני רוצה להתייחס לפרטי הפרטים של הצעת החוק. בוועדה להצעת החוק תועבר אליה תהיה לנו אפשרות להתייחס לכל הפרטים והעובדות הסברים מפי המומחים הנוגעים בדבר, ולקבל את ההצעה שהובאה על-ידי כבוד השר, עם או בלי התיקונים.

היו"ר י. ישעיהו :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שיינמן, ואחריו לחבר-הכנסת שמעוני, ואם הוא אינו באולם — לחברת-הכנסת נמיר.

פנחס שינמן (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, פקודת המתעסקים ברפואה, 1947, המסדירה את העיסוק ברפואה בישראל, מן הדין לתקנה כראוי כדי שאפשר יהיה באמצעותה לשמור על הקריטריונים הצודקים והנכונים למתן רישיונות לרופאים, וגם לביטולם בעת הצורך.

אנו שומעים לא אחת על מקרים של טעויות באיבחון (דיאגנוזה) או טעויות בביתוחים או רפואות, ויש על כן לסדר את החוק בצורה כזו שתהיה שקידה מאקסימאלית על הזירות בנפש האדם וריפוי גופו.

לפני יותר משנה סופר בעתונות כי מדינת ישראל חוייבה בפיצויים בסך 115,000 לירות בעד ניתוח מיותר שנעשה על סמך אבחנה מוטעית של פאתולוג, שבדק ריקמה מריקמת הווליה. בפסק-דינו ציין השופט, כי על הפאתולוג רובצת אחריות כבדה ושומה עליו להיות זהיר שבעתיים ולא לתת תשובה חד-משמעית אם בבדיקה קיים ספק כל שהוא.

אדוני היושב-ראש, ב"יורה דעה" סימן של"ו — דיני הרופא כותב בעל השולחן ערוך כי נתנה התורה רשות לרופא לרפא ומצווה היא, ובכלל פיקוח נפש היא. ואם מונע עצמו, הרי זה שופך דמים. ומיהו לא יתעסק ברפואה, אלא אם כן הוא בקי. שאם לא כן הרי זה שופך דמים. ואם ריפא שלא ברשות בית-דין, חייב בתשלומין, אפילו אם הוא בקי. ואם ריפא ברשות בית-דין וטעה והזיק, פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמיים. ואם המית נודע לו ששגג, גולה על ידו. כל זאת בשולחן ערוך — דיני הרופא. ותכמינו זכרונם לברכה חייבו, תנא רבי ישמעאל: ורפא ירפא. מכאן שניתנה רשות לרופא לרפא. והוסיפו האחרונים וקבעו, כי לא רק יש רשות לרפא, אלא גם מצווה וחובה על הרופא לעשות רפואתו, כי חיותו של האדם תלויה בכך.

אני מציין לשבח את ציבור הרופאים בישראל, שרמתם גבוהה והם מתמסרים כראוי לתפקידם. חברי הכנסת, חז"ל אמרו: אסור לדור בעיר שאין בה רופא. מכאן למדין איש להתעסק ברפואה, ואף גדולי ישראל עסקו בה, כמו שמואל, חנניה, הרמב"ם, הרמב"ן ועוד. אם כן למה אמרו חכמינו ז"ל כלפי הרופא (קידושין

הונסיבתית? והאם בידינו הכלים כדי לעמוד על כך שהחוק אמנם יקויים?

בהצעה שלפנינו ניתן בידי המנהל הכללי של משרד הבריאות היתר לוותר על מגבלות לגבי "אנשים המועבדים כאחים/אחיות... באותם מרפאות או סוגי מרפאות שאותם מקיימים משרד הבריאות או מוסד המאושר מטעם המנהל". הצעת התיקון קובעת ומרחיבה את תחולת החוק על בתי חולים. המדובר הוא בהסכמת עובדים "לאבחן מצבים ולטפל בהם ככל אשר הורה או היתר המנהל". המנהל יקבע בתקנות את בעלי הכשרויות ואת הפעולות שהם מוסמכים לבצע.

חברי הכנסת, בחודש מארס 1974 קיימה מליאת הכנסת דיון בנושא המחסור באחים בבתי-חולים. לאחר הדיון קיבלה המליאה החליטה בת 12 סעיפים ובה קבעה את הצעדים שיש לעשות כדי להתגבר על המחסור החמור באחיות הקיים היום והכנת כוח-אדם הדרוש להתפתחות הצפויה בשירותי הרפואה בעתיד. ועדת השירותים הציבוריים של הכנסת דנה בחודש יולי, במשך 7 ישיבות, במעמדן של האחיות וסיכמה את מסקנותיה. בכנסת השביעית נדון נושא האחיות פעמים מספר במליאה ובוועדת השירותים הציבוריים. דומני שנושא זה מעסיק את הכנסת ואת ועדת השירותים שלה מיום קיומה. תיקים של פרוטוקולים, החלטות, מסקנות והצעות נערכו באר-כיונים.

אינני רוצה אך אשאל, חברי הכנסת, בפעם המי יודע איזו, מה גורלן של מסקנות ועדות הכנסת בנושאים שונים, המונחות על שולחן הכנסת לאחר שהנושאים שהתייחסו אליהם הועברו מהמליאה לוועדה? את מי הן מעניינות, את מי הן מחייבות ומי מתעניין שמה, ואם בכלל, נלקחו באיזה שהוא מקום בחשבון ואולי גם בוצעו?

אולם אחזור לנושא האחיות. מה עלה בגורלן של מסקנות מליאת הכנסת ומסקנות ועדת השירותים הציבוריים בנושא האחיות? כמה בוצעו או יושמו? האם קודם עניינן של האחיות ועל-ידי כך שופרה המערכת הסיעודית בארץ, במיוחד זו הנוגעת לבתי-החולים, שהצעת תיקון החוק הידון מתכוונת להרחיב תחולתו גם על האחיות העובדות בבתי-החולים? דומני שאי אפשר במסגרת צדדית, דרך-אגב, לתקן סעיף שהוא אחד המהותיים בקביעת מעמדה ובתפקידה של האחיות.

הצעת החוק הנדונה, הקובעת כי "רשאי מנהל מרפאה או בית-חולים להרשות בעלי כשירות כנקבע בתקנות לבצע פעולות כאמור", מחייפה את הבעיות הקשות בנושא האחיות: היחס שבין מספר האחיות המוסמכות לבין מספר האחיות המעשיות; כאשר הרצוי בבתי-החולים הכלליים, לדוגמה, הוא יחס של 45% אחיות מוסמכות, 25% אחיות מעשיות ו-30% עובדי-עזר, והיחס המצוי כיום הוא 30% אחיות מוסמכות, 50% אחיות מעשיות ו-20% עובדי-עזר; וזאת כאשר התפתחות מדע הרפואה מחייב את האחיות ליתר השכלה וליותר כישורים לעשות את עבודתה נאמנה.

על-פי ההצעה הנדונה עשויה אחות שאינה מוסמכת לבצע טיפולים רפואיים שלא הוכשרה והוכנה להם, תופעה העלולה להיות מבחינה בריאותית מסוכנת.

חברי הכנסת, בשל החשבת נושא הרפואה ושיפור שירותיה לאזרח, ובשל הערכתי הגדולה לציבור האחיות ועושות עבודתן במסירות ובנאמנות ללא גבול, וזאת

החוק לתיקון פקודת המתעסקים ברפואה (מס' 4), תשל"ה — 1974, מוצע דרך-אגב תיקון הנוגע לאחת החוליות המרכזיות והמקופחות ביותר בממלכת הרפואה-האחיות. בין שאר התיקונים המוצעים בפקודת המתעסקים ברפואה, תשל"ה — 1974, מדבר המבוא, בסעיף קטן ד', על "סמכות להרחיב תחום פעולתם המקצועית של אחיות ועובדי סיעוד במסגרת עבודתם בבתי-חולים ומרפאות". והכוונה היא לתיקון סעיף 18 שבפקודת המתעסקים ברפואה, 1974, המוצע בהצעת התיקון הנדונה בסעיף 8(2).

בדברי ההסבר להצעת החוק לתיקון פקודת המתעסקים ברפואה נאמר: "לפי סעיף 18 לפקודה רשאי המנהל לוותר על מגבלות אשר נקבעו בפקודה לגבי עיסוק מקצועי שבתחום הרפואה, בין היתר, לגבי אנשים המועבדים כאחים/אחיות או כמשמשים/ות טפל-נים/יות באותם מרפאות או סוגי מרפאות, שאותם מקיימים משרד הבריאות או מוסד המאושר מטעם המנהל". ועדת המומחים, שמינה המנהל הכללי של משרד הבריאות, המליצה על הרחבת תחום הפעולה המקצועית של אחיות ועובדי סיעוד אחרים, וכל מה שנשאר תלוי ועומד ו/או מוטל בספק היה: האם המונח "מרפאות" כולל גם בתי-חולים.

חברי הכנסת, בהתמקדות בקביעה זו בלבד המחייבת תיקון בחוק, הפיכתה לבעייתית כאשר לא נמצא עד היום פתרון הולם ונאות לנושא האחיות בכללותו המאפיל על עצם קיומם ופיתוחם של שירותי הבריאות בארץ, דרך זו של התייחסות היא עצובה ביותר. לא יאה לנו, חברי הכנסת, ובמיוחד לא ראוי הנושא — שרבים מאתנו, אם לא כולנו, מייחסים לו הערכה עניינית ואנושית במערכת הרפואה — שנדון באחד מהיבטיו דרך הדלת האחורית של פקודת המתעסקים ברפואה.

בשנת 1970, וזאת זוכר היטב שר הבריאות, יום משרד הבריאות הכנת טיוטה לחוק האחיות. הסתדרות האחיות, ביזמתה, ביקשה וקיבלה את טיוטת ההצעה לעיון ולקביעת הערותיה והשגותיה. באוקטובר 1972 נפגשו, ביזמת שר הבריאות, נציגי משרד הבריאות ונציגות הסתדרות האחיות, בהשתתפות יועציהם המשפטיים, ודנו בטיוטה הרביעית של הצעת החוק. לאחר אותה פגישה הוקפאה הצעת החוק הקפאה עמוקה בשל חילוקי-דעות מהותיים בין משרד הבריאות לבין הסתדרות האחיות. השר, וזאת על-פי גירסת הסתדרות האחיות, לא רצה להביא לכנסת הצעת חוק השנייה במחלוקת חריפה כל כך.

אחל השאלות המרכזיות בטיוטה של הצעת חוק האחיות, שלגביה נסבה רובה של המחלוקת, היתה סעיף הן בסמכות האחיות: כיצד תמלא האחיות אחרי הוראותיו של הרופא? האם היא רשאית לסרב לבצע פעולת סיעוד שלא למדה בהכשרתה, בשיעורי השתלמות או בהדרכה סדירה אחרת? כיצד תנהג האחיות במקרה של סיבוך או סכנת סיבוך אצל החולה — האם תקרא לרופא, וכיצד תפעל עד להגיעו, האם לפי מיטב ידיעתה ויכלתה? ואם נתן לה הרופא הוראות לפני הגיעו — האם עליה לפעול בהתאם לאותן הוראות?

אנו, היושבים בבית המחוקקים, יוצאים מתוך הנחה שחוק יש לכבד, לשמור ולבצע. האם אנו שוקלים די הצורך את מצבו של הפרט שהחוק מתייחס אליו? האם חוק זה הוא בריביוע בכורה המציאות החברתית

ועכשיו הערה קלה והרבה פחות משמעותית מההערה הראשונה, כי הראשונה נוגעת למה שאנחנו קוראים "חופש הפרט". בסעיף האחרון, בסעיף 9, "בסעיף 22 לפקודה, בסופו יבוא: (ג) שר הבריאות רשאי, בהתייעצות עם שר האוצר, לקבוע אגרות בחינה לבחינות לפי סעיף 11א". אני מציע לבטל סעיף זה, כי מי עומד במבחנים האלה? הלא אלה בחינות התמחות לתואר "מומחה". ייתכן מאוד שאלה יהיו רופאים עולים חדשים, ואני כבר מתאר לי מאין יקחו את הכסף לאגרה: משרד הקליטה או מישהו אחר ישלם בלא-הכי, ואין טעם להעביר כסף מכיס לכיס; או סטודנטים לשעבר, רופאים צעירים שעברו התמחות בארץ, יצטרכו לשלם אגרה דווקא בשנים הראשונות לעבודתם, שבהן אינם גבי רים גדולים. משרד הבריאות יכול לוותר במטותא על התענוג הקטן הזה ותהיה לנו דוגמה שאנחנו מסוגלים לתת רשיון ולאשר רופא כרופא מומחה בלי שנעמוד במרץ.

אני יודע איזה רושם יוצרים דברים אלה. נתתי למספר סטודנטים לרפואה לקרוא את הסעיף הזה. אני משוכנע שזה גם לא הרבה כסף, אבל תיכף זה יוצר רושם: קופץ הניד הישראלי המסורתי — "מן הון להון" לתרום כבר צריך פה. אבל נדמה לי שאפשר לוותר על הפריבילגיה הקטנטונת הזאת. כמוכן אינני רואה בזה דבר עקרוני ואני בהחלט ממליץ שהחוק יועבר לוועדה. אם לא יתוקן הסעיף הראשון בקריאה ראשונה אתמווד על הצעתו בקריאה שנייה. על הסעיף השני ודאי שלא אתמווד.

היח"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לשר הבריאות, לתשובה.

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. חברי הכנסת דיציאן, ונדמה לי גם חברי-הכנסת שינגמן, הללו את בעיית החלפת הפקודה הקיימת עוד מימי המאנדאט. אמרתי בדברי הפתיחה שלי שירשנו את הפקודה מימי המאנדאט והיא קיימת מ-1947 בחוק ישראלי, בפקודה ישראלית. אני חוזר ואומר שיש לנו נוסח חדש, שהוגש לוועדת החוקה, חוק ומשפט ועיכבנו אותו כי הצטרכו להביא כמה דברים דחופים כתיקון לפקודה הקיימת. השינוי לחוק החדש כבר הוכן ונמצא בעיון.

יחירה מזו: מינתי ועדה, העובדת כבר שנתיים על נושא זה והמורכבת, בין השאר, מרופאים ומשפטנים מספר המכניסין חוק ישראלי שיחליף את הפקודה לבריאות העם, שהיא החוק היסודי המסדיר את כל הבעיות המשפטיות סביב אספקת שירותי בריאות בישראל ומסודות רפואה בישראל.

חבר-הכנסת שינגמן אף הציע שנשנה את שם החוק. אמרתי שאנחנו משנים את שם החוק בחוק החדש. הוא הציע שבמקום "חוק המתעסקים ברפואה" ייקרא החוק "חוק העוסקים ברפואה" והוא הולך בעקבות השם האנגלי של החוק. אנחנו בחרנו בשם פשוט יותר. נקרא לחוק החדש "פקודת הרופאים", במקום "פקודת העוסקים ברפואה" או "פקודת המתעסקים ברפואה".

חבר-הכנסת דיציאן העלה מחדש עניין שאנחנו מכירים אותו ושוקלים להכניס בו שינוי. הוא העלה את הנושא של הקמת לשכת רופאים כדוגמת לשכת

לרוב בתנאים שניים ביותר, הצעתי כי נבקש משר הבריאות כי עד אשר יוכן ויאורש חוק האחריות יהיה מתקין התקנות שר הבריאות, לאחר שיוועין עליהן עם אירגון העובדים שעם חבריו נמנה המספר הגדול ביותר של עובדי סיעוד. תקנות אלה תחוייבנה אישורה של ועדת השירותים הציבוריים של הכנסת.

היח"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לאחרון המשתתפים בדיון זה, חבר-הכנסת פעיל.

מאיר פעיל (מוקד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להעיר שתי הערות להצעת התיקון. האחת נראית לי כבדה והאחרת קלה. אני מפנה את ההערות הללו לשר הבריאות, בתקווה שיאיון הן, ולוועדת השירותים הציבוריים, שאני מניח כי היא תעסוק בחוק, בבקשה שתיקח אותן לתשומת-לב. אה, אינני יודע אם יש טעם לרשום הסתייגות.

ההערה הראשונה מכוונת לסעיף 5, החדש, של החוק. יש בו טעם לפגם או שאיני מבין אותו. כתוב בו: "בטרם יחליט המנהל, לפי סעיפים 5א או 5ט, לדרוש מאדם המבקש רשיון לעסוק ברפואה או המורשה לעסוק ברפואה שיתייצב לפני ועדה רפואית לפי סעיף 15 לשם בדיקה, רשאי המנהל — (1) אם יש לו יסוד להניח כי מידע העשוי להעיד על מצב בריאותו של אותו אדם נמצא בידי של מוסד רפואי או רופא שטיפלו בו, לדרוש מהם שימסרו לו" — ואני מדגיש את המלה "לו" — את המידע; (2) אם יש לו יסוד להניח כי מסמך העשוי להעיד על מצב בריאותו של אותו אדם נמצא בידי אדם אחר, לדרוש ממנו שימסור לו את המסמך".

נראה לי שזה לגיטימי, ויותר מלגיטימי, שמסמכים מעין אלה על עברו של אדם המתעתד לעסוק ברפואה או העוסק ברפואה יובאו לפני ועדה רפואית, אם מחליט מי שמחליט כי מן הראוי להמליץ שהוא יבא לפני אותה ועדה. אני מציע שייאמר בחוק כי מסמכים אישיים, אינפורמציה רפואית וכיוצא באלה על אדם, גם על רופא או מי שעוסק ברפואה, לא יימסרו לידי אדם בישר-אל, ויהיה מנהל ככל שיהיה. לא ייתכן שהחוק יתן לו סמכות, בתוקף היותו מופקד על מישוה, לדרוש ממוסד, מרופא או ממישהו אחר אינפורמציה דיסקרטית על אדם שהיה בעבר בטיפול של מוסד או רופא. סמכות זו יכולה להינתן לוועדה רפואית, כי ועדה רפואית, טובה ככל שתהיה, מורכבת רק מבני-אדם וכאשר מופיע לפניו אדם כדי להיבדק או להיבחן ייתכן שלא תגלה הכל על עברו. לכן מוטב שתהיה לפניו אינפורמציה היסטורית על אותו אדם, שתעזור לה. לא הייתי מציע להעניק לאדם אחד במגננון, ויהיה האדם המוכשר והמורסמך ביותר, סמכות על-פי חוק לדרוש ממוסד: שלח לי מסמכי של פלוני. דברים חמורים עלולים להתפתח בשיטה זו ואני מציע שסעיף זה יתוקן. אני מקווה שזה ברור. אני חוזר: ועדה רפואית מוסמכת, והחוק צריך להסמיכה. אם אדם יחיד מונה על מישוה או שמונה כדי לקבוע אם לתת מינוי למישוה, הרי סעיף 5 אומר בלא-הכי שאם אותו מנהל החליט שיש טעם להביא אדם לפני ועדה רפואית הוא יביא אותו לפני ועדה רפואית. הוועדה הרפואית היא שתבקש את מסמכיו של אותו אדם. בשום פנים אין להעניק סמכות זו לשום מנהל ואף לא למנכ"ל משרד הבריאות.

תיאום עם האיגרון היציג של אותו ציבור. אנחנו נוהגים כך גם לגבי כל ציבור אחר. כאשר הכינונו הצעת חוק הפסיכולוגים: התייעצנו עם איגוד הפסיכולוגים, כך אנחנו נוהגים לגבי פקודת הרופאים: מתייעצים עם ההסתדרות רות הרפואית בישראל. העובדה שעד היום לא הגענו לדעה אחת, לגבי כמה וכמה סוגיות של אותו חוק, עם האיגוד היציג של האחיות איננה יכולה להיוקף לחור-בתנו. אנחנו עושים בעניין זה מאמץ גדול ואינני יכול לומר שהצעת חוק האחיות הוקפאה. נהפוך הוא: קיימנו כמה וכמה דיונים משותפים עם המחלקה המשפטית של הוועד הפועל של ההסתדרות ועם איגוד האחיות, אבל הודעתי לאיגוד האחיות שאם תוך זמן סביר לא נגיע לדעה אחת על התיגוד ברידה אלא להגיש את החוק כפי שאנחנו מבינים אותו. ההוראה שהצעת החוק שהבאתי היום באה להכשיר מבחינה משפטית הטלת תפקידים על אחיות מוסמכות, מעשיות, ועל כוח-עזר. הוראה זו איננה למעשה הוראת-קבע אלא הוראה זמנית עד אשר חוק האחיות יובא לכנסת. אינני שותף לפחדים או לחרדות שהובאו על-ידי חברת-הכנסת אורה נמיר, כאילו יטיל המנהל על עובדי רפואה או על עובדים פארא-רפואיים, או על עובדי סיעוד או כוח-עזר, לבצע תפקידים שלא הוכשרו לבצע אותם. חוקה על המנהל שהוא לא יעשה כן ולא יטיל, על-פי הסמכויות שאנחנו נותנים לו, על עובדי סיעוד או על אחרים פעולות שהם לא קיבלו הכשרה מתאימה כדי לבצע אותן.

אינני מסכים גם עם ההצעה של חברת-הכנסת מאיר פעיל. חברת-הכנסת מאיר פעיל מתנגד לכך שניתן למנהל, כפי שנקבע בחוק, סמכות לקבל מידע על מצב בריאותו של אדם המבקש לקבל רשיון לעסוק ברפואה, או של אדם שיש לו רשיון אבל נתקבלו עליו ידיעות המחייבות לבדוק את הנושא מחדש, לשלול ממנו את הרשיון או להתלות אותו. לשם מה דרוש מידע זה למנהל? — המידע דרוש לו כדי להחליט אם יש לו סיבה סבירה לבקש מן המועמד להתייצב לפני ועדה רפואית. כאשר אתה מבקש מרופא להופיע לפני ועדה פסיכיאטרית — כפי שזה היה עד עכשיו בחוק, אם כי עכשיו אנחנו משנים זאת — צריכה להיות לכך סיבה רצינית ביותר. דבר זה יכול לגרום נזק רציני לשמו של הרופא או לשמו של המועמד לעסוק ברפואה. המנהל חייב להחליט לאחר שיקול רב ולקבל מידע כדי לחייב רופא להופיע לפני ועדה פסיכיאטרית או ועדה רפואית שצריכה לקבוע אם יש מחלה מסכנת. ולכן נראה לי שלא הוועדה צריכה לקבל את המידע אלא המנהל, כדי שישמש לו בשיקולו אם מותר לו ואם יש לו סיבות סבירות להביא את האדם לפני ועדה רפואית, שעלולה לקבוע שהוא חולה במחלה זו או זו ושעלולה להחליט לא לתת לו את הרשיון לצמיחות או באופן זמני.

אשר לאישור, שרצינו לבקש מהכנסת, לאפשר לשר הבריאות בהתייעצות עם שר האוצר להטיל חובת תשלום אגרה למתמחה הבא להיבחן ולקבל תעודת התמחות, אני חושב שהדרישה הזאת סבירה. מי הם המתמחים הבאים לבקש תעודת התמחות ולבקש להיבחן? — אלה אינם סטודנטים. סטודנט לא יכול לבקש התמחות, אלא רק אדם שסיים בית-ספר לרפואה, שעשה את הסטאז', הוא רופא לכל דבר, התמחה בבית-חולים במחלקה מסו' יימת שנים מספר, עבד כמתמחה במשכורת מלאה, עבד בתורנויות ויש לו הכנסה מתאימה; והוא בהחלט יכול

עורכי-הדין. ההסתדרות הרפואית הציעה לנו כמה פעמים להקים לשכת רופאים שתדון בכל הנושאים של עבירות על אתיקה רפואית, התרשלות רופאים וכן הלאה. אינני סבור שיש להשוות את לשכת עורכי-הדין, שבדרך כלל עוסקת בעבירות על אתיקה מקצועית של עורכי-דין, לרופאים, כי אצל רופאים הנושא שונה לגמרי. כשיש בעיות הנוגעות לאתיקה רפואית אנחנו מעבירים אותן להסתדרות הרפואית, שיש לה ועדת אתיקה משלה. משרד הבריאות מפעיל את הפקודה, במיוחד את סעיף 9 לפקודה? — כאשר יש עניין של התרשלות רופאים, לא רק עבירה על האתיקה הרפואית. התרשלות זאת נוגעת ברוב המקרים בחיי אדם. אינני יודע אם במקרה זה יכולה לשכת רופאים לענות על כל הבעיות שיכולות להיווצר. נושא זה אינו שייך אמנם לחוק שהבאתי, אבל הואיל וחברת-הכנסת דיציאן העלה נושא זה אומר שאנחנו שוקלים אותו ביחס מאוד מאוד ענייני.

לא הבינתי: חברת-הכנסת דיציאן מצא לנחוץ להגן מעל כמה זו על ציבור הרופאים בפני התקפות כוללניות. התקפות אלה היו כאשר נתגלו בעיות של חריגה מן המקובל באתיקה הרפואית. היה לי הרשם שחברת-הכנסת דיציאן לא מתווכח עם שר הבריאות אלא עם חברת-הכנסת גרעון פת, שהעלה פעם נושא הנוגע לרו-פאים. אמנם הבעיות שהעלה חברת-הכנסת פת היו בעיות לעניין, אבל אחרי כן הוא הואשם על-ידי ההסתדרות הרפואית בהכללות באותו נושא שנגדו מתקומם חברת-הכנסת דיציאן.

אינני מסכים להצעת חברת-הכנסת שינמן שלא תהיה ועדה מייעצת למנהל במתן רשיון לעסוק ברפואה, אלא ועדה מחליטה. אתה הצעת שבמקום המנהל תהיה ועדה בהשתתפות רופאים ונציגי ציבור אחדים בפרופורציה מסוימת, שתיתן רשיונות לעסוק ברפואה. אני מציע שנדון על כך בוועדה ונשקול את הנושא היטב. מתן רשיון לעסוק ברפואה אינו קשור בבחינה. האדם כבר נבחן. יש צורך לבחון את התעודות שלו. המנהל מביא בחשבון את בית-הספר שבו למד האדם ובו קיבל תעודה, את רמת בית-הספר והשלכות שונות. על-פי החוק כיום רק המנהל מוסמך לשקול ולהחליט אם לתת או לא לתת את הרשיון. כדי שהמנהל לא יהיה האדם המכריע על דעתו בלבד הצענו בחוק את הוועדה המייעצת. אינני יודע אם נוכל להשאיר החלטה על מתן רשיון לעסוק ברפואה לוועדה מחליטה, שתהיה במקום ועדה מייעצת, מה גם שיש בה משקל לא קטן לאנשי ציבור שאינם רופאים.

אני מוסיף לנימוק זה את העובדה שיש רשות עירעור לכל אדם כאשר המנהל — לאחר שהוועדה יעצה לו כפי שיעצה — מסרב לתת לו רשיון. זכות העירעור מחולטת והוא יכול לפנות לבית-המשפט. אינני יודע מקרה אחד, מאז קיימת מדינת ישראל, שהיתה טענה כלשהי נגד המנהל על שעיוות את הדין או סירב לתת רשיון לעסוק ברפואה לאדם שהיה זכאי לקבלו.

חברת-הכנסת אורה נמיר הזכירה שמשרדי הכין כבר הצעת חוק האחיות. נכון שהשקענו בהצעה זו עבודה רבה. היחידה המשפטית של המשרד הכינה אותה כמה שנים ונכון שהשלטי עליה להיפגש עם האיגוד היציג של האחיות, במיוחד עם מחלקת החקיקה של הוועד הפועל של ההסתדרות, כדי להגיע למאקסימום

אלדוני היושבי-ראש, רשמתי את כל ההערות החשובות של חברי הכנסת על הצעת החוק שהבאתי היום. אני מציע בכל זאת שנעביר אותה לוועדה — גם חברי הכנסת עצמם הציעו זאת — ובוועדה נביא בחשבון את ההערות שהושמעו ואולי נתקן את הדרוש תיקון.

היו"ר. ישעיהו :

חברי הכנסת, לפנינו רק הצעה אחת: להעביר את הצעת החוק לתיקון פקודת המתעסקים ברפואה (מס' 4), תשל"ה — 1975, לוועדת השירותים הציבוריים.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת החוק לתיקון פקודת המתעסקים ברפואה (מס' 4), תשל"ה — 1975, לוועדת השירותים הציבוריים נתקבלה.

ט. חוק המועצה לייצור ולשיווק של ירקות (תיקון מס' 2), תשל"ה — 1975 *

(קריאה ראשונה)

בקריאה המוקדמת. בהצעתי המוקדמת נאמר: "לא יושמדו עודפי ירקות אלא בהיתר מאת שר החקלאות והיתר כזה לא יינתן אלא אם שוכנע נתנו כי לא נמצא להם שימוש לכל מטרה מועילה, לרבות מטרת חסד". הוועדה ריכזה משמעות האיסור הזה בקבעה: (א) שלא יושמדו עודפי ירקות ב"כמויות בלתי-סבירות"; (ב) כי במתן ההיתר להשמדת העודפים יש להתחשב אם בנסיבות, הקיימות אותה עת, ניתן להשתמש בעודפי הירקות למטרות חסד.

אני מגיש את הצעת החוק בנוסח הנ"ל תוך אמונה כי עליידי חקיקת החוק ירגישו כל הגורמים המטפלים בענף הירקות את האחריות המוטלת עליהם למנוע השמדת העודפים כל עוד ניתן למצוא להם שימוש מועיל בכל דרך שהיא ובמיוחד למטרות חסד. אני מקווה כי ועדת הכלכלה שתטפל בהכנת החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית תיתן לכך ביטוי ברור. אין להעלות על הדעת שמזון שנוקקים לו ילדים בישראל ושיכול לשפר את תזונתם ולעזור לפיתוחם הגופני — ייזרק למזבלות.

לא ייתכן כי אומה, שחוקקה את הלקט ואת הפאה ואסרתם על בעליהם, תתנכר לנצרך, חמוץ ממנו עודפי ירקות ותעדיף להשמידם. יש צורך לטפל בהסדרת חלוקת עודפי הירקות ובאירגונם. יש לשלוח את הירקות, לפעמים, לבתי הנוקקים או למסודות צדקה וחסד. לשם כך נקבע בסעיף קטן (ג) כי "שר הסעד בתיאום עם שר החקלאות יקבע את סדרי החלוקה של עודפי הירקות".

הוספנו גם סעיף קטן (ד): "שר החקלאות ושר הסעד ידווחו לוועדת הכלכלה של הכנסת אחת לשישה חודשים בדבר ביצוע הוראות סעיף זה". יהיה זה מחובת הוועדה לבדוק אם אכן נקטו משרד החקלאות ומשרד הסעד בכל האמצעים הדרושים כדי למנוע השמדת עודפי ירקות וחלוקתם לנוקקים.

לשלם את אגרת הבחינה. הוא משלם, למעשה, אותן ההוצאות שיש כדי לקיים ועדה רפואית, ועדת בוחנים, ולאפשר לתת לו תעודת ההתמחות.

אני בהחלט מסכים עם חברי-הכנסת פעיל שצריך לשקול זאת לגבי רופאים עולים חדשים. רופאים עולים חדשים לא במקרה אחד באים כמומחים, אבל אנחנו מחייבים אותם לעשות התמחות נוספת; יש רופאים עולים חדשים שלא הספיקו לגמור תקופת ההתמחות בארצם, או שבארצם יש תקופת התמחות של שנה או שנתיים ואילו בארצנו תקופת ההתמחות היא של חמש שנים. לגבי רופאים עולים חדשים כאלה, שיש להם קשיי קליטה בשנים הראשונות של חייו בארץ, הייתי בהחלט מסכים שהוועדה שתדון בחוק זה תשקול אם לא כדאי לפטור אותם, שנים מספר לאחר עלייתם ארצה, מלשלם את האגרה. הייתי רואה זאת כתיקון סביר בהחלט.

היו"ר. ישעיהו :

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק המועצה לייצור ושיווק של ירקות (תיקון מס'), תשל"ה — 1975, קריאה ראשונה — הצעת חברי הכנסת שכטרמן. רשות הדיבור לחברי-הכנסת שכטרמן.

אברהם שכטרמן (הליכוד) :

אלדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, ביום 20 בנובמבר 1974 הגשתי לכנסת הצעת חוק המועצה לייצור ושיווק ירקות (תיקון מס' 2), תשל"ה — 1975, שמגמתה לאסור השמדת עודפי ירקות, כדוגמת האיסור הקיים לגבי השמדת עודפי פירות בהתאם לחוק מועצת הפירות, תשל"ג — 1973.

בדברי בכנסת ציינתי את חשיבות הסעיף בחוק מועצת הפירות, שוועדת הכלכלה בכנסת השביעית הכניסה אותו בימתה כדי למנוע השמדת עודפי פירות. הוועדה היתה מודעת לעובדה כי מלבד האיסור של "בל תשחית" יש בהשמדת עודפים גורם חברתי ואנושי שלילי המונע מאנשים נזקקים ליהנות מפירות העונה במחירים זולים. כך ניתן באמצעות העודפים לשפר את התזונה של ילדים ממשפחות עניות ונזקקות סעד.

עלי לציין לשבח את הדיון בוועדת הכלכלה בהצעת החוק המוגשת בחוק, לקריאה ראשונה ועדת-משנה, שנבחרה לדון בחוק, קיימה ישיבות מספר, שמעה את שר החקלאות, שר הסעד ואנושי משרדיהם וביררה את הדרכים לביצוע חלוקת עודפי הירקות לנוקקי סעד כדי למנוע השמדת העודפים. בדינוים אלו הוברר ללא ספק כי בקצת רצון טוב אפשר להסדיר את בעיית חלוי-קתם של עודפי הירקות למטרות חסד וסעד. החוק המובא לפניכם יוכל לעזור בהרבה להמרכת הגורמים המטפלים בדבר.

עלי להעיר כי אינני מרוצה לגמרי מן הנוסח שקיבלה ועדת הכלכלה. הוא שונה מן הנוסח שהגשתי עליידי

של שיווק וקשוי שיווק, אלא של מדיניות כלכלית, שמצב זה הוא אחד מתוצאותיה. מצד אחד יש עליית מחירים, ומצד שני ירידה בכוח הקנייה של הציבור.

מצבו של החקלאי הערבי הוא קשה ביותר וכן גם מצב השיווק של החקלאות הערבית. המצב הזה מצביע על התדרדרות חמורה בחקלאות הערבית מאז קום המדינה. כתוצאה מכך ירד משקלו של הייצור של החקלאי הערבי בכלל הייצור החקלאי בארץ לאחוזים קטנים. לדעתי הבעיה הראשונה במעלה בחקלאות הערבית היא בעיית הפקעת הקרקעות. היא גורמת למצב קשה בחקלאות הערבית. השיווק של החקלאות הערבית נמצא בשפל המדרגה. הוא נתון בידיהן של חברות מונופוליסטיות כמו "דובק", "אגרוסקופ", "תנובה" ועוד. הממשלה מגישה את פרי עמלם של החקלאים הערבים על מגש של כסף לחברות המונופוליסטיות האלה.

היו"ר י. ישעיהו:

אנו עוסקים בייצור ושיווק ירקות.

תופיק זיאד (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אני מדבר על שיווק הירקות של החקלאים הערבים.

ספח גרופר (הליכוד):

החקלאים אינם מקופחים.

תופיק זיאד (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

ידוע כי לפי השקפתך המונופוליסטים הם המקור פחים ולא החקלאים.

החברות המונופוליסטיות הן שקובעות את מחירי התוצרת החקלאית הערבית ואת הכמויות המשווקות. החקלאי הערבי תלוי לגמרי במונופולים אלה ואסור לו לסטות ממה שהם קובעים. כתוצאה מכך עוסקים הפל-אחים הערבים כמעט רק בענפים שאינם רווחיים, בענפים שחקלאים יהודים מסרבים לעסוק בהם, כמו טאבאק, תות-שדה, יעזי וית. מדוע רק החקלאי הערבי עוסק בענפים אלה? — כיוון שהוצאות הייצור הן יותר גדולות מאשר המחיר שהחקלאי הערבי מקבל בעד התוצרת. החקלאי הערבי מצליח להרוויח קצת רק בזכות העובדה שהעיבוד החקלאי שלו מבוסס על עבודה עצמאית שלו עצמו ושל בני משפחתו, של אשתו וילדיו. זאת אומרת, הוא מצליח להחזיק מעמד רק בזכות העבודה הזולה. דוגמה קלאסית לכך היא גידולי הטאבאק. מחיר הטאבאק, לפי דין-והשבון של ועדה ממשלתית שהתפרסם בשנה שעברה, לא עלה למרות כל העליות במחירים, במשך שנים שעברו. שנית, מחיר הטאבאק המשווק היה 60% מהוצאות הייצור, וזאת לפי דו"ח רשמי. זאת אומרת שהחקלאי הערבי המגדל טאבאק תורם למונופוליסטים את כל הרווח שלו ובנוסף על כך 40% מהוצאות הייצור שלו. כל שנה הוא תורם את התרומה הזאת למונופולים. והשאלה היא: היכן הביקורת של הממשלה? המדיניות הזאת מכוונת לרושש את הפלחא הערבי, להקפיא את רמת חייו ולסגור לפניו כל דרך להתפתחות בעתיד. המטרה היא לאלץ אותו להפסיק את עיבוד אדמותיו ולהקל את ביצוע המדיניות הרשמית של חיסול בעלותו והפקעת אדמתו.

בסיום דברי אני רוצה להצביע על תופעה שאנו מכירים אותה בגליל ובמשולש. בגליל ובמשולש יש עשרות אלפי דונאמים שאינם מעובדים. כל האדמות

הגני מקווה כי ועדת הכלכלה, שתועבר אליה הצעת חוק המועצה לייצור ושיווק של ירקות (תיקון מס' 2), תשל"ה — 1975, תודרו לסיים את דיוניה בהקדם כדי שאפשר יהיה לברך על המוגמר.

היו"ר י. ישעיהו:

גרשמו חברים מספר לדיון בהצעת חוק זאת. אני מבקש שחברי הכנסת יסתפקו במסגרת של 5 דקות. רשות הדיבור לחבר-הכנסת זיאד, ואחריו לחבר-הכנסת גרופר.

תופיק זיאד (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, עניין השמדת עופסי מוצרים חקלאיים הוא לא רק עניין ישראלי, אלא תופעה כלכלית בארצות הקפיטאליסטיות. כל שנה מושמדים מיליוני טונות של פירות וירקות. זה קורה בזמן בו מאות מיליונים של אנשים לא יכולים לקנות תוצרת חקלאית זו. המטרה העיקרית של ההשמדה היא לשמור על המחירים הגבוהים של תוצרת זו.

ממשלת ישראל, הנעזרת בחוק המועצה לייצור ושיווק של ירקות, ממשירה כל שנה כמויות גדולות מהתוצרת החקלאית מאותה סיבה: לשמור על המחירים הגבוהים. אין זה לטובת הצרכן וגם לא לטובת המגדלים החקלאים, אלא לטובת החברות העוסקות בשיווק תוצרת זו. במקום זה צריכה הממשלה להגיש סובסידיות להולת המחירים של המוצרים האלה.

התיקון המוצע בא כאילו להגביל את השמדת התוצרת החקלאית, אבל המטרה העיקרית של התיקון היא להדגיש את עובדת ההשמדה ולא למנוע אותה.

כנסת נכבדה, קיימת השפעה שלילית של המדיניות הכלכלית החדשה של הממשלה גם במישור זה. עם הפעלת התכנית הכלכלית החדשה חלו התייקרויות עצומות מיידית בתשומות החקלאות: במספוא — ב-50%; בבלק — ב-100%; בחשמל — 90%; בתובלה — 22%; במים — 125%. כתוצאה מכך חלה התייקרות של הייצור החקלאי בממדים מדהימים: בחלב — 381 מיליון לירות; ביצים — 283 מיליון לירות; בשר פטמים — 395 מיליון לירות; בשר הודו — 164 מיליון לירות; בשר עגלים — 87 מיליון לירות. בגידולי שדה הגיע היקף ההתייקרות ל-258 מיליון לירות; בירקות עיקריים — ל-225 מיליון לירות. בהדרים עלו אפילו התשומות ב-441 מיליון לירות. הוצאות הייצור של הפירות העיקריים עלו ב-262 מיליון לירות. בסך-הכל הגיעו ההתייקרויות לסכום של 2.5 מיליארד לירות, זאת אומרת 833 לירות לנפש.

מאז הונהגה המדיניות הכלכלית החדשה לא פסקה עליית המחירים. המחירים המשיכו לעלות אף-על-פי שהיקף הייצור גדל, ובענפים מסוימים הוא גדל אפילו ב-100%. למשל, מחיר הסוכר עלה פי שלושה אף שהייצור של סלק הסוכר בשנה זו היה 250,000 טון לעומת 110,000 טון בשנה שעברה.

כתוצאה מהמדיניות הזאת נתונים ענפים רבים, ובעיקר קר הייצור החקלאי, בקשים תמורים ובמשברים. אחד הענפים האלה הוא ענף הלול. מצב חמור ביותר שורר בשטח הביצים למאכל. חקלאים רבים מצמצמים את פעילותם בענף ונוטים לברוח לענפים אחרים. היום יש בקירור 100 מיליון ביצים, והמספר הזה יגיע בקרוב, כנראה, למספר שיא של 120 מיליון ביצה. אין זו בעיה

— חוק המועצה לייצור ולשיווק של ירקות (תיקון מס' 2) (זיאד, ישעיהו, גרופר, פעיל, שכטרמן) —

במסורת החקלאית של עם ישראל מדובר רבות על לקט שכחה ופאה. נכון כי הבעיה כיום מורכבת הרבה יותר מאשר בתקופות קדמוניות, אבל העקרון נשאר וראוי הוא שנשמרו ונפתחו.

לאור המורכבות של הבעיה ולאור חשיבותה טוב הדבר שהאחריות היא ברמה המיניסטריואלית. עם האצלת סמכויות מסוימת, במשרד החקלאות ובתיאום עם משרד הסעד, שהוא המחוזות הראשי כשבאים לחפש את הדרכים הנכונות לביצוע חלוקת העודפים.

בסיום ברצוני לצטט מה שאמר מיכאל חוני ז"ל בהופעתו כשר הסעד בוועדת הכלכלה של הכנסת בדיון ניה בנושא: "אנחנו מודעים לכך, ואולי מותר להוסיף כואבים את הכאב, לא מהיום ולא מאתמול, וכאורחי הארץ מתקשים לראות פרי עמלו של אדם ופרי מתנת הבורא מושלכים למזבלה". בהמשך אף עמד שר הסעד המנות על בעיות קשיים הכרוכים בנושא. על כל פנים ברוח זו אני מציע שהנושא יועבר לוועדה להכנה לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר י. ישעיהו :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל, ואחריו לחבר-הכנסת הורביץ.

מאיר פעיל (מוקד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שהחוק הוא טוב. בנוסף המקורי של חבר-הכנסת שכטרמן הוא אפילו יותר טוב. ברצוני לשאול שאלה עקרונית את יושב-ראש ועדת הכלכלה ואת חבר-הכנסת שכטרמן הנמצאים כאן: מדוע לא ניתן ליישם את החוק הזה לגבי כל התוצרת החקלאית, או, נאמר, לגבי פריטים נוספים בתוצרת החקלאית?

אברהם שכטרמן (הליכוד) :

זה קיים בחוק מועצת הפירות.

מאיר פעיל (מוקד) :

אפילו שייכתב כהאי לשנה: תוצרת חקלאית.

ספח גרופר (הליכוד) :

לא משמיעים דברים אחרים.

מאיר פעיל (מוקד) :

אני שמעתי שמתחילים לדבר על השמדת ביצים.

ספח גרופר (הליכוד) :

זה לא נכון.

מאיר פעיל (מוקד) :

מדוע צריך המחוקק הישראלי להתמודד רק עם דברים שכבר קרו? אפשר להפעיל את התבונה ולנסות להקדים תרופה. אני לא בקי כל כך בעניין, אבל אפשר לכתוב: "לא יושמדו עודפי תוצרת חקלאית אלא באישור שר החקלאות, וגו'". תוצרת חקלאית היא לא רק ירקות ופירות, היא גם גידולי שדה, ביצים, חלב ותוצרת חלב. יש אפילו בעיה של גידולים תעשייתיים. על כל אלה, מאחר שנוגעים באורח ישיר או עקיף לאמצעי התצרוכת של האדם, אם זה מזון, אם זה לבוש — נדמה לי שאפשר להעז ולומר: תוצרת חקלאית לא תושמד.

אברהם שכטרמן (הליכוד) :

אין לזה מסגרת של חוק, הרעיון הוא טוב.

האלה היו מעובדות בעבר כאשר היו בידי חקלאים ערבים. הממשלה הפקיעה את האדמות הללו באמתלה שהיא רוצה לפתח את הגליל ואת המשולש. כתוצאה מההפקעה הפכו אדמות אלה לאדמות לא מעובדות.

לדעתי יש צורך בפיתוח החקלאות הערבית ובהגנה על החקלאי הערבי על-ידי דרכי שיווק מתאימות של התוצרת החקלאית שלו ועל-ידי קביעת מחירים מתאימים לאותה תוצרת. יש צורך בשינוי מהותי של מדיניות האפליה הלאומית המופעלת כלפי החקלאים הערבים.

היו"ר י. ישעיהו :

רשות הדיבור לחבר הכנסת גרופר.

ספח גרופר (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק המורעלת כאן היום דנה במניעת השמדתם של עודפי ירקות.

והי הצעה שהועלתה על-ידי חבר-הכנסת שכטרמן, הועברה לדיון מוקדם בוועדת הכלכלה של הכנסת ותורת כהצעת חוק לקריאה ראשונה של המליאה. חושבני כי ראוי חבר-הכנסת שכטרמן לברכה על יוזמה שנקט, וזאת בעקבות יזמה דומה שלו לגבי חוק מועצת הפירות, כדי למנוע השמדת עודפי פירות.

ההצעה כפי שהיא מוגשת היום באה למנוע השמדת עודפי ירקות אלא אם כן נוצלו כל אפשרויות השימוש בהם, לרבות מטרות סעד. ההצעה מטילה את האחריות לכך על שר החקלאות תוך אפשרות האצלתה לשניים מן הפקידים הבכירים במשרדו סגן מנהל כללי ו/או מנהל אזורי. חלוקת העודפים למטרות חסד תיעשה בתיאום עם שר הסעד.

ואמנם מטרת החסד והסעד היו ביסוד ההצעה וביסוד הדיונים בוועדת הכלכלה, כי בעוד שתנאי השוק לצריכה ולתעשייה קובעים לגבי חלק הארי של התוצרת, הרי נשאר אחוז מסויים שאם אינו מנוהל למטרות חסד, אחת דינו להישמד.

חלקים מסויימים בעולם כיום חיים בתת-תזונה, ויש מדברים על רעב. אמנם, לפי דיווחים שקיבלנו בדיוני ועדת הכלכלה בנושא אין מדובר כאן בכמויות ניכרות, אבל כל-ירק שיכול להגיע לשימוש, אם גם לא כלכלי אלא למטרות חסד, יבורך.

ברור, כי יש להפקיד על כך שעודפי הירקות יימסרו בצורה מוסדרת, בדוקה ומבוקרת ולשמור כי לא יחזרו לשוקים הרגילים בדלת האחרית ויימכרו במחירים נמוכים שישברו את מחירי התוצרת החקלאית. אני מניח שוועדת הכלכלה תבקש הבהרות והבטחות בנושא זה.

יש, כמוכן, גם קשיים מינהליים בביצוע חלוקת עודפי ירקות. ידוע כי עודפי ירקות משמעותיים אינם מתוכננים מראש, נוצרים במהירות ויש אף למסרם במהירות. אבל אלו הן בעיות שניתן לפתור.

על כל פנים ברור כי השמדת ירקות היא עוול הן לשכבות אוכלוסיה שיכולות ליהנות מהן והן לחקלאי שהרגשתו בלי ספק תהיה טובה יותר כשיידע שתוצרתו אינה מתגלגלת במזבלה.

יתירה מזו: בתוצרת החקלאית, במקרה זה ירקות, משקיעים עבודה רבה והון, בחלקן ציבורי, וחבל כי יירד לטמיון.

חברת ל"ו, ישיבה ר"ב

— חוק המועצה לייצור ולשיווק של ירקות (תיקון מס' 2) (פעיל, גרופר, שכטרמן, דרובלס, בן-ארהרן, דרניצקי, הורביץ) —

מאיר פעיל (מוקד):

אינני רוצה לחלק. אני אומר: הבעיה חשובה לא רק בגלל החינוך, שלא להרגיל אנשים להשמיד מתוצרתם כדי להרוויח לכאורה. אני אומר זאת מבחינה כלכלית. הרי בלא-הכי אנחנו מדינת רווחה; הרי בלא-הכי אנחנו צריכים לקנות זאת. והמדינה משלמת כסף. אותה מדינה שנותנת סובסידיות לחקלאים — ועל זה איננו מתווכחים כרגע; כולנו רוצים לעודד ענפים אלה — רשאית אפוא לומר: אם יש לכם עודף, חבר'ה, אני לוקחת אותם, בלי תשלום או בתשלום סמלי, למטרות חסד או רווחה, אינני יודע איך לנסח את זה בחוק — — —

יצחק בן-ארהרן (המערך):

יש נוסח מקובל בחוק: סעד.

מאיר פעיל (מוקד):

חסרה לי כאן הפונקציה של השר לרווחה חברתית, שאתו צריך להתיעץ. אין טעם להטיל על שר החקלאות לכנס ישיבת ממשלה, בהשתתפות שר הבטחון, שר החוץ, שר הבריאות, שר הסעד ושר החינוך, בשביל לדון מה לעשות בעודפי ירקות. לא הייתי מציע לבטל את משרת שר הסעד, דווקא עכשיו. חסר שר לרווחה חברתית. זה האדם שאתו צריך היה שר החקלאות להיוועץ ברגעים אלה.

אני מבקש מיו"ר הוועדה ומן הוועדה לנסות להרהר בכך. את המלה "חסד" להוציא. צריך שיהיה כתוב "למטרות רווחה וסעד". אולי כדאי לרשום את המוסדות הזכאים לקבל עודפי תוצרת חקלאית לפי סדר קדימה עקרוני?

אני מקווה כי מה שאמרתי — יישקל, וככל שנרחיב יותר את החוק נדמה לי שניטיב לעשות.

הייעור י. דרניצקי (יודין):

רשות הידיור לחבר-הכנסת הורביץ.

יגאל הורביץ (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, גם אני, כמוכן, רוצה לשבח את הצעת החוק ואת המביא את הצעת החוק חבר-הכנסת שכטרמן. אבל אני רוצה קצת לצקת מים צוננים על ההתלהבות הקיימת בעניין זה. ולא מפני שהעניין איננו ראוי והרעיון איננו טוב. הרעיון הוא טוב, כפי שאמרתי, ונזקקים יש הרבה. אני רוצה רק לדבר על האפשרויות, שלדעתי לעתים יהיו בלתי-ניתנות לביצוע. אני רוצה לנסות להסביר את הדבר באופן מעשי לגמרי, כפי שהוא ממש, בשדה.

אנחנו מדברים על רגעים או על זמנים מסויימים שבהם מצטברים עודפים בקנה-מידה גדול וגם בתי-חרושת לשימורים אינם יכולים לקלוט אותם. לא רק שהשוק שבע ורווי, אלא גם בתי-החרושת קלטו מה שיכלו לקלוט, והם סתומים, ויש עודפים ניכרים. ועכשיו הבעיה: מה לעשות.

במבנה שלנו אל-נא נשכח שקיים מחיר מוגזם. זה נכון לירקות, זה נכון לפטימים, זה נכון לחלב. וניקח לרגע את הרעיון שפיתח כאן חבר-הכנסת פעיל. שהוא רעיון מצויין, שנרחיב את היריעה ונאמר: מה שנכון לגבי ירקות ומה שנכון, כפי שאנחנו כבר שומעים, לגבי פירות, הוא נכון גם לגבי פטימים ומוצרי חלב, זה נכון, וצריך לאמץ את הרעיון, ואסור לזרוק עודפים,

אם הרעיון הוא טוב, אני מבקש מהוועדה ומהעומד בראשה, שהוא במקרה חקלאי "אסלי" (גועי בערבית) משחר ילדותו, להרהר בדבר. אפשר בהזדמנות זו לצעוד עוד פסיעה קדימה ולחוקק חוק יותר נרחב. נדמה לי שמוטב כך.

הערה שנייה: אני קצת נרתע מסיפ' ב' הקובע שאפשר להאציל סמכויות. אני משוכנע שמנהל אזורי של משרד החקלאות, הרבה יותר קשה לו לעמוד בלחץ מצד חקלאים קונקרטיים בעלי שיקולים מסחריים לשמירת מחירי תוצרתם. הייתי רוצה להגן על מנהלים אלה ולא לאפשר להם לאשר. לכן נדמה לי שהיה טוב אם סיפ' 2 יכתב כך: שר החקלאות איננו רשאי להאציל סמכויות לפי סיפ' א'. אינני רוצה להתווכח לגבי המנכ"ל, אבל הייתי אומר שלא יאציל את סמכותו מלבד מאשר על המנכ"ל.

מאחר שהנושא הוא רציני ומדובר בהשמדת "מעשי אדם" ועבודתו, כדברי חבר-הכנסת גרופר, יש למצוא את הדרך לדווח לוועדת הכלכלה של הכנסת על-פי חוק. אם החליט שר החקלאות לאשר — יאשר וידווח לוועדת הכלכלה. נוהל זה יקבע שמץ של פיקוח ציבורי מטעם ועדת הכלכלה של הכנסת. בוועדה יוכלו לדון בכך או לא, הכל על-פי העניין הקונקרטי. נוהל זה עשוי להכביד על השר לאשר השמדת תוצרת חקלאית.

אחרון אחרון, הערה אחרונה: נפגעתי קצת מן המלים הללו "מטרות חסד" וכו'. איננו חיים עוד במשטר של חסד. אני מקווה שאנחנו חיים במשטר של אמת, אבל אנחנו חיים במדינה שהיא מדינת רווחה, וכשאר מרים "חסד", יש בכך טעם לפגם בסגנון חיי הקהילה היהודית בגולה, כשהיו גונתים צדקה ואז היה זה חסד אפילו בלי גמילות. אני רוצה להזכיר לעצמנו שאם יש, ברוך-השם, עודפי מזון — ירקות, פירות, ביצים, חלב, בשר — אם השר צריך להתערב ולהחליט מה לעשות בעודפים, יש טעם להפנותם לא רק לנזקקים ונצרכים פרטיים, המסוגלים פה ושם לקום ולמסור את התוצרת, אלא גם למפעלי הזנה של בתי הספר, לצבא וכו' שהם צרכנים גדולים.

ספח גרופר (הליכוד):

הם מקבלים.

מאיר פעיל (מוקד):

לכן אני אומר: לא חסד, לא צדקה. אנחנו מדינה שיש לה צבא, צבא-עם שמשרתים בו המונים, יחסית; יש לה משטרה; יש לה בתי-סוהר — להבדיל בין צבא ובתי-סוהר. אנחנו מדינה עם שירות בתי-חולים שכמעט כולו ציבורי או ממלכתי. מוטב להפנות את העודפים אל הצריכה הציבוריים הזאת, האופייניים כל כך למדינת הרווחה המודרנית.

אברהם שכטרמן (הליכוד):

אם נרחיב כך — בסופו של דבר יקבלו את זה כמתנה החקלאים.

מתתיהו דרובלס (הליכוד):

אם תחלק לכל אלה — מי יקנה?

— חוק המועצה לייצור ולשיווק של ירקות (תיקון מס 2) (הורביץ, גרופר, בן-אהרן, דרניצקי, שכטרמן) —

ואם יש עודפים — צריך לחלק אותם למעוטי היכולת. לא צריך לקרוא לזה "חסד" — ואני מסכים.

עכשיו השאלה: היום בארץ יש כ־1,500 טון עודפי תמאה. אינני רוצה להגיד שחמאה זה מצרך לוקסוס. זה מצרך לוקסוס ממש לאותן שכבות שהיינו רוצים באמת לשרת אותן והן בוודאי מסתפקות במארגארינה בקושי ומכיוון שלבגי החלב, כפי שאמרתי — וזה נכון גם כלפי הירקות — הממשלה עושה הסכם עם החקלאים על מחיר מסוים, וקרה מזל, לא שהתעלמו מן התיכונן או הבריחו מעבר לתיכונן ויצרו יותר, אלא כל אחד הלך לפי התיכונן והיה משגה, היה עודף או שהיתה שנת ברכה, או שהצריכה ירדה או שהיה תציימיתון או פחות, וכוח הקנייה ירד — יש עשרה טעמים לכך שלא בסרגל אפשר לכוון הכל שיהיה תמיד בדיוק — אתה צריך להגיד: אותה הממשלה קנתה בעצם את החלב במחיר מלא, והיא צריכה לפצות, אם במחיר זול יותר או חלקי, על מה שהצטבר בשוק. ואינני מדבר על אפשרות ההברחה. חלק גדול יקבלו חינם, וזה עלול להגיע לכולם, אני מתאר לי, ללא קושי, וצריך לחפש דרך להתגבר על זה. אם נקבל על עצמנו ביודעין — כפי שאמר חברי-הכנסת שכטרמן בהצעת החוק הראשונה שלו וכפי שדיבר חברי-הכנסת פעיל — אם נאמץ את הגישה הזאת ונאמר: איננו רוצים להשמיד, ולא רק שאיננו רוצים אלא אנחנו גם מבעים זאת, ונחלק מצ' רכים בכל צורה שהיא, אנחנו לוקחים על עצמנו משימה שהיא מעל לכוחה של המדינה. ואני מדבר עכשיו לא כאיש משרד החקלאות. אם נקום ונאמר: לא נשמיד בכל מצב ונקנה במחיר המינימום שקבענו, הרי היום קיימים הסכמים עם החקלאים על מחיר מינימום לחלב, לברר, לירקות ולפירות, ומחיר המינימום אומר שלא ייעלם מהשוק ואם יש עודף — הממשלה מכסה את המחיר בלאו-הכי — — —

ספח גרופר (הליכוד):

לא הממשלה, הקרנות החקלאיות.

יגאל הורביץ (הליכוד):

אינני בא עכשיו להגן לא על החקלאים ולא על הממשלה. אני מדבר על המעמסה שאנחנו מחליטים על-ידי כך לשאת על עצמנו בשיעורים ענקיים.

אני בעד הצעת החוק הזאת, תוך ידיעה שייתכן מאוד כי המגמה הזאת, הברוכה והרצויה, תהיה מעל לכוחנו לבצע.

יצחק בן-אהרן (המערך):

מי משלם בעד הפירות והירקות המיועדים להשמדה?

ספח גרופר (הליכוד):

הקרנות של החקלאים.

יגאל הורביץ (הליכוד):

בסדר, אני אומר: אם תחלק חינם — — —

יצחק בן-אהרן (המערך):

מדובר על סוג מסוים, שמיועד להשמדה.

יגאל הורביץ (הליכוד):

כיוון שאתה מכיר את הנושאים היטב, חברי-הכנסת

בן אהרן, אגיד לך מה קורה. אותם מעוטי היכולת קונים במחיר זעום מאוד, שהשוק קיבל. אם המחיר הוא תיאורטי לירה, והשוק פדה 30 אגורות — אני אומר באופן קיצוני: יהודים קנו באותה הזדמנות ירקות ב־30 אגורות. על כל פנים חלקם; חלקם אולי לא קנו. אבל גם במקומות כמו שדרות או נתיבות, מקומות שאנחנו דואגים להם, חלק קנו ירקות במחיר הזול שהיה. עכשיו תיתן לו בחינם. יישאר לך עוד חלק ניכר שתצטרך לשלם בעדו לירה, כשגם 30 אגורות לא פדית. אינני אומר שאנחנו צריכים להגיד: בגלל הסכנות הללו איננו צריכים לאמץ את המגמה. הייתי רק אומר שהניסוח היום כפי שהובא על-ידי הוועדה כאן הוא זהיר, ואני מציע לנסות לבדוק אותו מחדש, "לגהץ" אותו ולשפר אותו עד כמה שאפשר. הצבעתי על כך שאילו קיבלנו את הנוסח הראשון ואת הכוונות של חברי-הכנסת פעיל, ייתכן שהיינו לוקחים עלינו מעמסה שלא היינו יכולים לעמוד בה.

רציתי להסביר את הדבר הזה כדי שלא יובן כאילו ניסחנו או הקטננו את התיאבון או את הריצון הטוב של הצעת החוק מתוך שלא הבננו את חשיבותה של ההצעה.

היו"ר י. דרניצקי (יודין):

רשות הדיבור לחברי-הכנסת שכטרמן.

אברהם שכטרמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קודם כל אני מבקש להודות לחברים שהשתתפו בוויכוח; כולם, ובכללם יושב-ראש ועדת הכלכלה, מבינים את חשיבות ההצעה. התכוונתי להעתיק חוק קיים, במועצת הפירות, שהיה לי הכבוד להגיש לנסת לאישור בלילה האחרון של מושב הכנסת השביעית. הסיבה להגשת החוק ביום סיום כהונת אותה כנסת היתה נעוצה במאבק, שנמשך שלוש שנים, עם משרד החקלאות אשר התנגד לסעיף הזה. חשיבותו של הסעיף היא עצומה גם לעיצוב החקיקה וגם להדגשת אופיו החברתי של היהודי — לקט ופאה הם חלק מן היופי של היהדות ולא רק מן החקיקה.

לא היתה כוונה לגרום לחלוקת ירקות לכל דיכפין ללא תמורה. אם כך יהיה, עלול להיווצר מצב שבו האיכר עצמו יצטרך לקבל מאתנו מתנת חסד להחזקת משקו. לא זו הכוונה. הכוונה היא לשימוש בעודפים המובילים להשמדה. אני ראתי בעיני. כל מי שיש לו יחס לעבודה, לתוצרת, לרכושו של האדם העובד, לא יוכל לראות כיצד משאיות ענקיות עמוסות ירקות, עגבניות, חצילים ופירות מובלות ממש לשחיטה, להש- מדה, והמטענים האלה יפים ונוצצים עד שאתה יכול להסתרק לאורם. כאמור, המאבק נמשך שלוש שנים וב- סופו של דבר אושר החוק.

אפשר היה להוסיף ולדבר על עודפים דומים. כאשר דובר על 100 מיליון ביצים אמרתי ליושב-ראש מועצת הלול: ננסה לעשות גם כאן ברות הדברים שעשינו במועצת הפירות ומנסים לעשות במועצת הירקות. יש 13 מועצות, ואפשר לחזור על אותם סעיפים גם במקומות אחרים, אבל חברי-הכנסת פעיל, אין זה יכול להיעשות בסיטונות, מפני שהחוק איננו בנוי לכך.

חוברת ל"ז, ישיבה ר"ב

— חוק המועצה לייצור ולשיווק של ירקות (תיקון מס' 2) (שכטרמן, דרניצקי); חוק הסכמים קיבוציים (תיקון) (דרניצקי, ברעם) —

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק המועצה לייצור ושיווק של ירקות (תיקון מס' 2), תשל"ה — 1975, לוועדת הכלכלה נתקבלה.

אני חוזר ומבקש להצביע על העברת החוק לוועדת הכלכלה ללימוד הדברים ולהבאת הצעת החוק לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר י. דרניצקי (יודין):
לפנינו הצעה אחת — להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת הכלכלה. אני ממעיד אותה להצבעה.

י. חוק הסכמים קיבוציים (תיקון), תשל"ה — 1975 * (קריאה ראשונה)

אין החוק מסתפק בהישגים שהוגשו על-ידי אירגוני עובדים ומעבידים באמצעות הסכמים קיבוציים, אלא נותן אפשרות להרחיבם באמצעות צווי הרחבה. במשך השנים ניתנו צווי הרחבה למאות, המקיפים כמעט את כל ענפי המשק שתנאי העבודה בהם הוסדרו על-ידי הסכמים קיבוציים ענפיים. כמו כן ניתנו צווי הרחבה רב-ענפיים, כגון לגבי תוספת יוקר ושכר מינימום. אולם, לפי החוק הקיים שר העבודה אינו רשאי לתת צו הרחבה אלא אם פירסם שלושה חודשים קודם לכן הודעה על כוונתו להוציא צו הרחבה לגבי הסכם קיבוצי כללי זה או זה, ומכאן התיקון המוצע מבקש לקצר את תקופת ההודעה משלושה חודשים לחודש אחד. הנסיון מראה כי התקופה של שלושה חודשים היא ארוכה מדי וניתן להסתפק בחודש אחד.

הוראות החוק בניסוחו כיום אינן מאפשרות מתן צו הרחבה עם תוקף רטרואקטיבי, ודבר זה מביא לשלילת זכויות מעובדים המועסקים במקומות עבודה בלתי-מאורגנים, אותה אוכלוסיית העובדים החלשה ביותר אשר מחובת הכנסת והממשלה לדאוג לה. הבעיה חריפה במיוחד כאשר מדובר בהסכמים קיבוציים כלליים הדנים בפיצויי התייקרות, בתוספת יוקר או בשכר מינימום. לכן מוצע כי צווי ההרחבה של הסכמים קיבוציים בנדר שאים אלה יוכלו לחול מיום תחולת ההסכם שהוראותיו הורחבו על-פי הצו, אבל לא יותר משלושה חודשים לפני פירסומו.

תיקון אחר הוא שכל אדם יהיה רשאי לעיין בהסכם קיבוצי שנרשם, מטרתו של תיקון זה לעגן בחוק את הקיים למעשה, כאשר המעוניינים בכך מעיינים ובודקים הסכמים קיבוציים שנרשמים, אם ברצונם בכך.

פרק שני חשוב של תיקונים המובאים בהצעת החוק דן בהעמקת ביצועם של צווי הרחבה. הנסיון מראה כי אין בנמצא כלים משפטיים לבדיקת יישומם וביצועם של צווי הרחבה הלכה למעשה.

לרוב נודע על ביצוע או אי-ביצוע צו הרחבה בדיעבד, לאחר שהוגשו תביעות לבית-הדין לעבודה או כאשר באו עובדים להתייעץ בלשכות הייעוץ של המחלקה ליחסי עבודה. אי לכך מוצע להסמיך את שר העבודה למנות ועדות פיקוח לגבי צווי הרחבה של הסכמים קיבוציים ענפיים. ועדות הפיקוח ינהלו רישום של המפ-עלים שעליהם חל צו ההרחבה כדי שהעובדים והמעבידים הנוגעים דבר יהיו מודעים לזכויות הנובעות מהצו. החוק המוצע מסדיר במיוחד את סמכויותיהן של ועדות אלה ויאפשר פיקוח אפקטיבי יותר על ביצוע צו ההרחבה.

היו"ר י. דרניצקי (יודין):

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אבקש מאת שר העבודה להביא בקריאה ראשונה את הצעת חוק הסכמים קיבוציים (תיקון), תשל"ה — 1975.

שר-העבודה מ. ברעם:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא לפנינו לקריאה ראשונה את הצעת חוק הסכמים קיבוציים (תיקון), תשל"ה — 1975.

בהזדמנות זו שאנו באים לתקן ולהוסיף על חוק הסכמים קיבוציים, תשי"ז — 1957, כדאי לשוב ולהזכיר את חשיבותו של החוק כאבן-יסוד להסדר יחסי העבודה בין עובדים למעבידים.

מהו הסכם קיבוצי? זה הסכם בין מעביד או אירגון מעבידים לבין אירגון עובדים שנעשה והוגש לרישום לפי החוק בענייני קבלת אדם לעבודה או סיום עבודתו, תנאי עבודה, יחסי עבודה, זכויות וחובות של האירגון-נים בעלי הסכם, או בחלק מעניינים אלה.

ההסכם הקיבוצי במערכת הישראלית הוא בעל מעמד בכורה ביחסי העבודה. אף כי המדובר הוא בהסכם שנעשה ונחתם על-ידי הצדדים לו לאחר שא-ומתן, כדרך שנעשים הסכמים, הרי במהותו הוא דומה במובנים רבים לחוק. בנוסף על כך יוצר ההסכם הקיבוצי זכויות וחובות לגבי מספר רב ובלתי-מוגדר מראש של עובדים ומעבידים, וזכויות העובדים הקבועות בו אינן ניתנות לוותר.

גם חוקים אחרים בתחום העבודה מקנים מעמד ניוחד להסכם הקיבוצי. לדוגמה, חוק פיצויי פיטורין, הקובע בסעיף 14 כי תשלום לקופת תגמולים או לקרן פנסיה יבוא במקום פיצויי פיטורין, אם נקבע כך בהסכם קיבוצי. בסעיף אחר באותו חוק נאמר כי מה שנקבע על-פי הסכם קיבוצי יחול לגבי השכר שישימש בסיס לפיצויים, הדרכים והשיטות לתשלום הפיצויים וכיוצא-בזה.

במשך 18 שנות קיומו של החוק התקבלו לרישום כ-400 הסכמים קיבוציים מיוחדים לשנה, כלומר בסך-הכל התקבלו כ-7,500 הסכמים קיבוציים מיוחדים, אשר חלקם הם הסכם ראשון בין מעביד לעובדים ורובם הם חידוש הסכמים קיימים, שינוי בתנאי עבודה או בתנאי שכר. הסכמים קיבוציים כלליים מתקבלים בין 40 ל-70 לשנה, וגם מתוכם רובם ככולם הם שינויים בתנאי שכר או עבודה שהוסדרו בהסכמים קודמים.

הייתי מציע כאן ניסוח יותר פשוט, ולדעתי, אולי גם יותר צודק. הייתי אומר כך: "אולם צו ההרחבה של הסכם קיבוצי כללי לעניין תוספת הווקר, פיצויי בעד התייקרות או שכר מינימום, אפשר לקבוע שתחילתו תהיה מיום כניסתם לתוקף של ההסכמים הקיבוציים".

הערה נוספת: אם זמן ההמתנה קוצר לחודש, או יש להגיש שהפירסום ברשומות של צו ההרחבה, שלפיו הפועלים יקבלו את תוספת הווקר או פיצויי ההתייקרות, יכול שיפגרו בחמישה שבועות ולא יותר ממועד כניסתם לתוקף של ההסכמים הקיבוציים. על כן אין, לדעתי, צורך בסעיף 2 (ב) המאפשר למעבידים לשלם את הפרשי השכר בשיעורים חודשיים. כפי שרוב המעבידים משלמים את תוספת הווקר מיום כניסתו של ההסכם לתקפו ולא מיום גמר המשא-ומתן, כך גם שאר המעבידים, גם אלה שמשלמים או ישלמו את תוספת הווקר לפי צו ההרחבה, ישלמו את תוספת הווקר לפי אותם תנאים. על כן אין, לדעתי, צורך לקבוע בחוק לשלם להם בשיעורים חודשיים. אני מניח שזו מטרת החוק, שלא יהיו פיגורים של חודשים.

ברצוני להעיר הערה נוספת. הואיל ואנו רק לפני שבועות מספר קיבלנו תיקון להסכמים הקיבוציים — זו הייתה הוראת השעה, שהתייחסה לתוספת הווקר של ינואר 1975 ולמענק פיצוי של דצמבר 1974 — אם לא נקבל את החוק בהקדם יישאר חלל ריק. ואז איך יקבלו הפועלים את תוספת הווקר ביולי? על כן הייתי מציע, כפי שעשינו וזירנו את הדיון בקריאה שנייה ובקריאה שלישית של החוק הקודם של הוראת השעה, שנעשה כן באשר להצעת החוק הנוכחית, כדי שיגמרו את הקריאה השנייה ואת הקריאה השלישית עד הפגרה. ואז אפשר יהיה להבטיח לכלל פועלי ישראל את תוספת הווקר מ' ביולי 1975.

בהזדמנות זו אני רוצה להעיר הערה בקשר לתוספת הווקר, אם כי זה לא קשור באופן ישיר להצעת החוק הזאת. אבל אם אנו דנים על הבטחת תשלום תוספת הווקר בזמן בכלל ציבור הפועלים, חשוב גם שתוספת הווקר תבטא את ההתייקרות במציאות. הדיונים האחרונים והצעת ועדת-ווסמן באו, לדעתי, לפגוע בתוספת הווקר על-ידי כך שמעקרים, למעשה, 30% מתוספת הווקר. חברי הכנסת, הלא ידוע שגם החישובים הנוכחיים של תוספת הווקר אינם משקפים באופן מציאותי ואמיתי את עליית יוקר המחיה. אם באים ומקצצים עוד 30% מתוספת הווקר ו-70% עוד נכללים בשכר החייב במס, זאת אומרת שגם כאן אחוזים ניכרים של תוספת הווקר ייגזלו מציבור הפועלים על-ידי מס הכנסה; זאת אומרת, שאנו למעשה מבטלים את תוספת הווקר.

לכן הייתי מציע בהזדמנות זו גם לתת את הדעת על עצם תוספת הווקר. יש לשלם את תוספת הווקר מ-1 ביולי במלואה בהתאם לעליית יוקר המחיה ולזרז את הדיון בחוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית כדי שגם הפועלים שאינם מוגנים בהסכמים קיבוציים יוכלו לקבל את תוספת הווקר.

אני, כמוכן, מברך על הצעת החוק הנוכחית ותומך בהעברתה לוועדת העבודה.

היו"ר ב. צ. קשת:

שר העבודה מעוניין להשיב?

ועדות הפיקוח הענפיות, בנוסף על תפקידן כמכשיר פיקוח, תשמשה כגוף ליישוב חילוקי-דעות במקרים שבהם גופים אחרים לפתרון חילוקי-דעות, הקיימים בהסכמי עבודה שונים — ועדות פאריטטית או בוררות — אינם מתאימים לנסיבות המיוחדות של צו הרחבה זה או זה.

ההסדרים המוצעים באים לייעל את מערכת צווי ההרחבה הן לטובת העובדים הבלתי-מאורגנים, שיזכו לקבל את המגיע להם לפי החוק, והן לטובת המעסיקים, אשר יהיו חשופים פחות לתחרות בלתי-הוגנת מצד חבריהם הבלתי-מאורגנים. הצורך בחיזוק אירגוני המעבידים הביא לתיקון נוסף בחוק, הקובע כי שר העבודה רשאי לקבוע בתקנות, באישור ועדת העבודה של הכנסת, הוראה בדבר חובת מעביד לשלם דמי טיפול אירגוני מקצועי לאירגון המעבידים שהוא צד להסכם קיבוצי שהורחב.

אירגוני המעבידים מייצגים את האינטרסים של כלל המעבידים כפי שהם באים לידי ביטוי בהסכם הקיבוצי הכללי וגם בצו ההרחבה הבא בעקבותיו. מעביד, שאינו שייך לאירגון המעבידים שהוא צד להסכם הקיבוצי, נהנה מתוצאות טיפול ומאבקו של האירגון. מאחר שמעביד כזה נהנה מפירות שהשיג אירגון המעבידים, עליו לשאת גם בהוצאות הכרוכות בכך להסדר הקיים גם לגבי עובדים בלתי-מאורגנים.

אני מקווה שהתיקונים המוצעים, לאחר שיתקבלו על-ידי הכנסת וייהפכו לחוק, ישפרו את ביצועו של חוק הסכמים קיבוציים ויובילו לשיפור יחסי העבודה במקרה.

אני מבקש איפוא להעביר את הצעת חוק הסכמים קיבוציים (תיקון), תשל"ה — 1975, לוועדת העבודה של הכנסת.

היו"ר ב. צ. קשת:

חברי הכנסת, אנו עוברים לדיון. חבר-הכנסת ארידור אינגו. חבר-הכנסת לוי אינגו. חבר-הכנסת בארי אינגו. חבר-הכנסת דיצ'אן אינגו. רשות הדיבור לחבר-הכנסת לבנבראון.

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אדוני היושב-ראש, כנסת גכבדה, הצעת חוק הסכמים קיבוציים (תיקון), תשל"ה — 1975, שהובאה היום לקריאה ראשונה, היא הצעה חיובית בהחלט. חוק זה בא לתקן עוול שנעשה לרובבות פועלים שאינם מוגנים בהסכמים קיבוציים ולכן קיבלו את תוספת הווקר על-פי צו הרחבה, שניתן על-ידי שר העבודה; אולם בגלל הסתבת בניהול המשא-ומתן לחידוש ההסכמים ואחר כך בגלל הנהלים המקובלים לפי החוק עד כה למתן צו הרחבה — המתנה של שלושה חודשים ויותר — היו רבבות פועלים אלה מפסידים את תוספת הווקר לשישה חודשים ויותר. כי לפי החוק הקיים לא היה תוקף למפרע לצו ההרחבה. כאמור, באה הצעת החוק בסעיף 2 ומקצרת את זמן ההמתנה למתן צו הרחבה משלושה חודשים לחודש. בסעיף 4 של החוק בא למעשה התיקון העיקרי, המאפשר תוקף למפרע וקובע שתחילתו תוקדם לתאריך פירסומו בשלושה חודשים או עד לפני יום תחילתו של הצו, והכל לפי המאוחר.

חוברת ל"ז, ישיבה ר"ב י"ג אב תשל"ה (21 יולי 1975)
 — חוק הסכמים קיבוציים (תיקון) (ברעם, קשת); חוק חמרי נפץ (תיקון מס' 2) (קשת, ברעם) —

שר-העבודה מ. ברעם :
 לא.

ה הצ ב ע ה
 ההצעה להעביר את הצעת חוק הסכמים קיבוציים
 (תיקון), תשל"ה — 1975, לוועדת העבודה
 נתקבלה.

היו"ר ב. צ. קשת :
 חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת — להעביר את
 הצעת החוק לוועדת העבודה. אני מעמיד אותה להצבעה.

יא. חוק חמרי נפץ (תיקון מס' 2), תשל"ה—1975 * (קריאה ראשונה)

אני מציע לכנסת להעביר את הצעת החוק לדיון
 בוועדת העבודה.

היו"ר ב. צ. קשת :
 חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף ח' בסדר-היום :
 חוק חמרי נפץ (תיקון מס' 2), תשל"ה — 1975,
 קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר העבודה.

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל. איננו באולם.
 חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת : להעביר הצעת חוק
 זו לוועדת העבודה. אני מעמיד להצבעה הצעה זו.

שר-העבודה מ. ברעם :
 אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק חמרי
 נפץ (תיקון מס' 2), תשל"ה — 1975, באה בעיקר לעדכן
 את העונשים הקבועים בחוק בשל הפרת הוראותיו ולהגדיל
 את מידת ההתרעה, מאחר שעונשים אלה לא עודכנו
 מאז שנת 1954. כמו כן באה הצעת החוק לקבוע סאנקציה
 על הפרת הוראות החוק בדבר החובה להחזיק ולאכסן
 חומר נפץ במחסן המיועד לכך, וכן בדבר החובה להציג
 היתרים שניתנו על-פי החוק.

ה הצ ב ע ה
 ההצעה להעביר חוק חמרי נפץ (תיקון מס' 2),
 תשל"ה — 1975, לוועדת העבודה נתקבלה.

היו"ר ב. צ. קשת :
 הישיבה הבאה של הכנסת מחר, בשעה 15:00. ישיבה
 זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 18:40.